

Стенографски дневник

НА

25. заседание

Вторник, 21 януари 1947 г.

(Открито в 15 ч. 45 м.)

Председателствава подпредседателят Димитър Ганев. Секретари: Илия Радков и Ефрем Митев.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	Стр.
Отпуск	329	М-р Георги Трайков 332
Проекторешение	329	Бочо Илчев 334
Законопроекти	329	Слави Пушкар 337
		Йордан Русев 339
По дневен ред:		
Запитване от народния представител Петър Божинов към		Предложение на народния представител Петър Янчев, Вели-
министра на земеделието и държавните имоти, относно		кото народно събрание, след като изслуша запитването и
приложението на чл. 36 от закона за трудовата поземлена		отговора на министра и станалите разисквания, да мине
собственост. (Отговор)	329	към дневен ред. (Приемане) 340
Говорили: запитвач Петър Божинов	329	Дневен ред за следващото заседание 340

Председателстваващ Димитър Ганев: (Звън) Присъствуват нук-
жното число народни представители. Откривам заседанието.

От заседанието отсъствуват следните народни представи-
тели: Ана Стоянова, Ангел Бъчваров, Ангел Коев, Андрей Михай-
лов, Асен Тончев, Борис Костов, Борис Бонов, Борис Стефанов, Ва-
сил Василев, Венера Клиничарова, Вида Димитрова, Витко Иванов,
Вичо Начев, Владо Власковски, Георги Божков, Георги Хълчев,
Георги Марков, д-р Георги Славчев, Господин Димов, Гочо
Терзиев, Деню Попов, Димитър Чорбаджиев, Димитър Ганчев,
Димитър Стоименов, Диню Тодоров, Дончо Дончев, Жейка
Хардалова, Желю Тончев, Желязко Стоянов, Живко Живков, Иван
Василев, Иван Копринков, Иван Попов, Иван Чуков, Илия Маринов,
Илия Добрев, Камен Червенияшки, Кирил Клисурски, Кирил Нико-
лов, Костадин Велев, Костадин Лазаров, Костадин Диклиев, Кръстю
Добрев, Лалю Ширков, Магда Димитрова, Макра Гюлева, Михаил
Стоянов, Мария Маринов, Минчо Панов, Михаил Карлев, Младен
Биджов, д-р Ненчо Ненов, Никола Певтичев, д-р Никола Христов,
Никола Попов, Нинко Вияшки, Петко Деков, Петко Пеев, Петко
Арабаджиев, Петър Бабаков, Петър Братков, Петър Запрянов, Пе-
тер Йовчев, Петър Русев, Петър Пергелов, Слав Баджаков, Сотир
Колев, Спас Неколов, Станка Димитрова, Стефан Ковачев, Стефан
Панов, Стою Неделчев, Тано Цолов, Титко Черноколев, Тодор Йо-
пов, Тодор Лазаров, Тодор Тодоров, Тончо Тенев, Христо Илчев,
Христо Джонджоров, Цанко Григоров, Юсеин Шолев, Юсеин Еми-
нов, Яна Георгиева и Янко Димитров.

Председателството е разрешило отпуск на следните г-да на-
родни представители: Александър Ковачев — 3 дни, Асен Стамбо-
лийски — 2 дена, х. Атанас Попов — 1 ден, Вълчо Цанков
Ненков — 8 дни, Георги Александров Божков — 4 дни, д-р Георги
Петков — 1 ден, Георги Атанасов Хълчев — 1 ден, Димо Коста-
динов — 4 дни, д-р Константин Мичев — 1 ден, Костадин Лаза-
ров — 12 дни, Къню Георгиев — 1 ден, Минчо Панов — 4 дни,
Никола Колев Минчев — 1 ден, Петко Андреев Стоенчев — 5 дни,
Петко Арабаджиев — 4 дни, Петър Русев — 2 дена, Светла Р. Да-
скалова — 1 ден, Стефан Ковачев — 1 ден, Тачо Даскалов — 3 дни,
Тодор Киров — 4 дни, Тодор Стоянов — 4 дни, Тончо Тенев —
1 ден, Христо Джонджоров — 1 ден, Христо Стоянов — 4 дни,
Цола Драгойчева — 1 ден, Владо Власковски — 2 дена, Диню То-
доров Станчев — 4 дни, Ана Милчева — 4 дни, Асен Тончев —
4 дни, Борис Стефанов х. Матеев — 2 дена, Георги Марков —
2 дена, Димитър Чорбаджиев — 1 ден, Жейка Хардалова — 4 дни,
Желю Тончев — 4 дни, Иван Копринков — 1 ден, Младен Биджов
— 4 дни, Никола Певтичев — 1 ден, Нинко Стефанов — 1 ден,
Петко Деков — 4 дни и Петър Братков — 1 ден.

На следните г-да народни представители, понеже са се ползу-
вали с повече от 20 дни отпуск, следва Събранието да им разреши
искания отпуск.

Кирил В. Клисурски иска 30 дни отпуск по болест. Който са
съгласни да му се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка.
Мнозинство, Събранието приема.

Тодор Павлов иска 6 дни отпуск. Който са съгласни да му се
разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство,
Събранието приема.

Яна Георгиева Манева иска 30 дни отпуск. Който са съгласни
да ѝ се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнози-
нство, Събранието приема.

Живко Живков иска 1 ден отпуск. Който са съгласни да му се
разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Съ-
бранието приема.

Янко Димитров иска 4 дни отпуск. Който са съгласни да му се
разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събра-
нието приема.

Постъпили са следните законопроекти и предложения.

От Министерството на народното просвещение — предложение
за продължаване срока на службата по ведомството на Министер-
ството на народното просвещение на съветския поданик Иван Ива-
нович Соломахин.

От Министерството на обществените сгради, пътищата и бла-
гоустройството — законопроект за изменение и допълнение на за-
кона за приложението на общия градоустройствен план на Столич-
ната голяма община (Голяма София).

От Министерството на железниците, пощите и телеграфите —
законопроект за сключване заем от Б. з. к. банка в размер на
1.947.200.000 лв. за нуждите на Главната дирекция на железниците
и пристанищата.

Законопроектите и предложението ще бъдат раздадени на г-да
народните представители и ще бъдат поставени на дневен ред.

Пристъпваме към първа точка от дневния ред:

Отговор на запитването на народния представител Петър Бо-
жинов Трифонов до министра на земеделието и държавните имоти.

Има думата народният представител г-н Петър Божинов.

Петър Божинов (ЗНП): (От трибуната) Г-жи и г-да народни
представители! Един от големите въпроси у нас като аграрна страна,
който е все още в процес на разрешение, е безспорно този за соб-
ствеността, правилното разпределение и рационалното използване
на земята. Разбира се, че в момента и по повод, по който се явя-
вам пред вас, не е възможно той да бъде цялостно обхванат и по-
ставен, обаче все пак случаите, предмет на запитването ми, оказват
влиятелно влияние върху усилията за неговото разрешение и точно затова
аз ги изнасям. Касае се за прикрити и явни прояви и действия на
отговорни и неотговорни лица, които целят прокарването на до-
статъчно вече изяснени и мотивирани обосновани тенденции, от
една страна, и охраняването на групови, лични, себични интереси,
от друга.

Г-жи и г-да народни представители! Налице са вече у нас, и то
с тенденция на увеличение, действия конкретни, които ясно и не-
двусмислено показват, че се желае да се придвижат работите по
разрешаването на аграрната криза, така че като се заобиколи опо-
вешеността на 17 септември 1944 г. база и начин за нейното ради-
кално уреждане, да се достигне бавно, ловко, но сигурно, до етати-
зиране на поземлената собственост, като единствен начин за раз-
решението на този проблем. И затова принципът „Земята за този,
който я обработва“, преминал в здрави и жизнеспособни земедел-
ски частни и колективни трудови стопанства, изградени на свой
кооперативен принцип „Един за всички и всички за един“, (Ръко-
плескание от опозицията) е все още само един скъп блян. Въпреки
всяко обаче правовническо за разрешаване на поземления въпрос
у нас не може да се търси днес другаде, освен в сполучливото ком-
муниране усилията и дейността на здравите частни и коопе-

ративни стопанства. Такива са възможностите и състоянието на нашата реална обществена, политическа, социална и стопанска структура. Това е и повелата на времето и, следователно, който не се съобразява с нея и не успоредява усилията и средствата на държавата и народа в такъв изправление, той не желае от сърце подобение тежкия хал на българското село.

Време е да се разсее, че българският народ и по-специално българското селячество още през вековете си е изработило мироглед, който не познава по-голям култ от земята, светата и неприкосновена дялова и башина земя, и именно затова ние го виждаме винаги, при всички политически режими и системи на управление и реформаторства, да остава докрай с този свой идол. Като така в общ интерес е днес и отечественофронтовското правителство да не разбива този идол, защото неминуемо ще хвърли селото в отчаяние, а държавата и нацията — в тежко изпитание. Напротив, трябва да му се създадат реално всички възможности, за да може то всеотдайно да извършва своята всеотдайна дейност, а чрез нея непрекъснато да влияе пресни и живителни струи и в общия национален организъм. Наистина, твърде тежко и комплицирано е състоянието на нашето земеделско стопанство, както като резултат на общото отежнено състояние на страната, така и на някои по-специални причини и негови специфични особености, обаче решително въздействие за това оказват и следните няколко фактора. Първо, прекомерна пренаселеност. Така например, докато на едно активно ангажирано в земеделието лице в Канада се падат 232 декара земя, в Англия — 166 декара, в Съединените щати — 130 декара, в Франция — 45 декара, в Унгария — 37 декара, в Германия — 35 декара, в Югославия — 28 декара, в Полша — 24 декара, в Румъния — 21 декара, то в България се падат на глава само 15 декара и 2 ара.

Второ, извънредно ниският му реален доход. Така, докато средният годишен доход на глава през 1934 г. у нас е бил 5.700 лв., то този на градското население е възлизал на 12.900 лв., а на селското — едва на 3.300 лв. През 1938 г. общият доход на глава е бил 7.799 лв., а този на селското население — 5.433 лв. стоков и само 2.179 лв. паричен. През 1945 г. общият доход на глава у нас е бил 6.511 лв., при 11.705 лв. за градското и само 4.605 лв. за селското население. Значи реалният доход на селското стопанство у нас е дори под необходимия екзистенциален минимум и затова не малко наши стопановеди го наричат вече дефицитерно българско земеделско стопанство.

Трето, примитивна техника и недостатъчна обща и специална образователна подготовка.

Четвърто, слаба, дори лоша, ценова политика.

Пето, слабо защитно земеделско-стопанско законодателство.

Шесто, превратно тълкуване и недостатъчно обективно, добросъвестно и отговорно прилагане на законите и разпоредбите във връзка с аграрната реформа, и

Седмо, липса на стопанска, културна и политическа свобода.

Да изградим представител! Едно от мероприятията, с които се цели подобрене отежненото положение на земеделското ни стопанство и повдигане жизнения уровень на земеделското население у нас, е и правилното разпределение на земята и нейното рационално използване, за да може да се получи от единца площ максимум жизнено необходими за живота на нацията ни стопански блага.

Първият закон, който тузи началото у нас на такава дейност, е този на Българския земеделски народен съюз от 16 август 1920 г., а по-късно — в бите обхващаната с закона от 31 май 1921 г. Кържавният обаче преврат на деветоюнските изверги осуети ползотворното приложение на тази гениално замислена реформа на нашите учители Райко Даскалов и Александър Стамболийски. (Ръководеният от опозицията)

Сега е в действие последният закон на отечественофронтовското правителство, публикуван на 9 април 1946 г., а правилникът за приложението му — едва на 20 август 1946 г. Известни са, г-да народни представители, мненията и борбите около неговото създаване, стимулирани от близки и по-далечни идейно-политически задачи и планове. Две доктрини, две политически концепции си дадоха тук сражение. Едната бе тази на Българския земеделски народен съюз, който отстояваше позицията, че разрешението на аграрния проблем в България трябва да се извърши на база, която ще запази на вечни времена частната собственост на земята, а другата теза бе тази на Работническата партия, която, разбира се, съвсем резонно от свое идейно гледище, като не отричане открито това, интимно в себе си желаше обаче да придвижи разрешението на този проблем така, че да догони в най-къс срок своята крайна цел — овладяването на земята от държавата като средство за производство. И само така трябва да си обясним достатъчното вратички оставени в закона за възлизане и излизане при нужди. Декларацията на Работническата партия, обявена особено тържествено, но със свито от болка сърце, и то най-вече преди изборите, че и тя е за частната собственост на земята, и то така, както я определя и санкционира законът за трудовата поземлена собственост от месец април 1946 г., и не я запзи за всички времена, не е нищо повече от един стратегически политически ход, наложен от гънките на местността, но в който случай не е кървиланият, както са склонни да поаяват някои найвизици. На техен диалектически език това значи крачка назад, две напред. (Смех, всред мнозинството)

Помеленията на закона от 9 април 1946 г. са да се оземлят всички лица, които изкарват прохлядта си от земеделие и отраслите му, но не притежават земя или притежават толкова по-малко от земеделие или стопанско стопанство, а на ония земеделски стопанства, които получават следващата им се земя по закона за ТКЗС, ще се дават специални привилегии и облекчения.

Според сведенията на Дирекцията на земята от 1944 г. подлежат на оземляване у нас по този закон 531.540 семейства, за които, за да догонят средния тип земеделски стопанства, са необходими около 10.018.700 декара земя, а по силата на същия закон тя ще добие теоретично около 4.200.000 декара, реално едва към 3.000.000 декара. Ето от къде законът предвижда да се добие тази земя: първо, от отчуждаеми частни земи над 200 декара — 900.000 декара; второ, от фондови земи: училищни, скотовъдни, читалищни и др. — 1.300.000 декара; трето, от нераздадени земи на фонда ТКЗС — 700.000 декара; четвърто, от отводняеми площи — 200.000 декара; пето, от изключени от обекта на горните землища — 1.000.000 декара и шесто, от общински, манастирски и др. земи — 100.000 декара, или общо 4.200.000 декара. До края на 1946 г. обаче дирекцията е успяла да реализира за общия поземлен фонд само около 1.200.000 декара и да оземли през последната година 20.500 семейства с 227.000 декара земя.

Всичко това обаче не ще рече, че е позволено и простено някому да си играе с това оскъдно количество земя, като я запазва и раздава само на привилегировани лица.

Една друга характеристика, както вече казахме, на този закон, за прокарването на който безпредметно се вдигна също така голям шум, е тази за особеното му разположение към трудовите кооперативни земеделски стопанства, които са също дело на Българския земеделски народен съюз, обаче сега са обесени, както и цялата му стопанска платформа от Отечественния фронт, респективно от РП, но не за да я прилагат и осъществяват на дело, а за да я изложат и компрометират и върху нейните развалини да построят своята такава, защото се убедили, че при наличността на програмата на Българския земеделски народен съюз друга такава между нас мъчно може да се котира на политическото тържище. (Ръкоплескания от опозицията) Трудовите кооперативни земеделски стопанства се регламентираха и със специален закон от 25 април 1945 г., дискусиите, по който също не бяха малко, и към края на 1946 г. те са вече 454 с 39.545 стопанства-членове и кръгло 1.720.000 декара земя.

Практическото приложение на закона за аграрната реформа ни донесе обаче и следните по-съществени беди:

Първо, съгласно чл. 3, оземляването по места извършва общинска т. п. с. комисия в състав: председател — околийският агроном или негов заместник, кметът и трима земеделски стопаня, посочени от Отечественния фронт и само теоретично одобрени от общоселското събрание. При нашата действителност това значи комисия от силни на деня политически лица, председателствувана от слаб и беззащитен на деня. Председателят трябва да бъде, според нас, съдия, а всички други — избираеми по реда на изборите за общински съвети, и то само с гласовете на пълнолетните земеделски стопаня и стопанки, ползващи се с граждански и политически права.

Второ, по чл. 6 — правата на поземления съвет при Дирекцията на земята, както и на подсъставите му в областите, трябва да се разширят до степен да може и той да оземлява неоснователно неоземлените, защото днес тия жертви на политическите страсти и борби са без всякаква реална защита. Дирекцията сега може да разземли неправилно оземлен, сезирана, разбира се, в срока, но не може да оземли неоснователно неоземлен. И понеже и общинската комисия не желае да се вслуша в нейните съвети и да изправи грешката си, то на неоземлените не му остава друго, освен да стане активен отечественофронтовец, за да бъде оземлен, или пък да продължи борбата до идването си на власт, с която ще може да ликвидира неправдата. (Оживление всред мнозинството) От друга страна, понеже съставът на общинските комисии е предимно чиновнически, то техните решения трябва да подлежат и на обжалване пред съответните съдилища, което днес не се допуска.

Трето, с превратното приложение на чл. 9 се изтърбушва принципът „земята за този, който я обработва“. Земята, която се оставя на общините и други държавни и обществени учреждения и институти, трябва да бъде в размер само за опитно-научни цели, но не и за черпене ресурси за своята или тая на чиновниците си издръжка, защото това не би било нищо друго, освен една от формите за експлоатация труда на работещите тази земя, само че в случая това ще прави учрежденията, а не чиновниците. Това в същност обаче е една разновидност на главната тенденция — овладяване земята от държавата, пряко или косвено чрез съответните учреждения. Такива случаи имаме, че имаме вече в Ямбол и Шумен, където от фондови земи са създадени общински земеделски стопанства с по над 5.000 декара. Какво значи това, г-н министре? Да не би това да е артисалата земя, след като е задоволен плътът от такава в тези райони, или пък е тенденциозно дадена на общините, за да не премине в ръцете на малоземлени и безземлени, които, ставайки вече собственици, ще стъпят здраво на краката си и не ще ходят повече по митинги, а ще пазят своето човешко и политическо достоинство и свободи? Ако въпросните общини търсят средства за своя издръжка, те трябва да ги получат от цялото общество, а не от експлоатация труда на работещите в стопанствата им или от липсващата на ония, за които общините са станали причина да не бъдат оземлени.

Но какво пък трябва да кажем за исканията на земя от затворниците и концлагерите или тъй наречените трудово-възпитателни обекти? Чудна идея наистина! Каква хубава гледка ще представлява, например, копането царевича в едно земеделско стопанство на затвор или концлагер, в което виждаш наредили се с мойки в редици, забити в земята глави и със скърбящи за би коняци-затворници или концлагеристи (Възражения от мнозинството), а близо до тях надзорател с палка в ръка или милиционер с джампър през г-н подканя да копаят!

От мнозинството: Е-й-й-й!

Един от мнозинството: Засрамете се!

Друг от мнозинството: Искате да лежат ли там?

Васил Мавриков (к): Кога го сънувахте туй?

Петър Божинов (ЗНП): Не, българската земя не бива да бъде тъпкана повече от роби и оросявана от сълзи; тя е нашата майка-хранителка и е престъпно да се отнасяме с нея повече така. (Ръкоплескания от опозицията. Възражения от мнозинството)

Един от мнозинството: Много си жалък.

Петър Божинов (ЗНП): Четвърто, прилагането на чл. 34, който постановява, кои имат право на оземляване, трябва да става обективно, добросъвестно и отговорно. Българските стопани при оземляването трябва да се делят само на земеделци и неземеделци — и нищо повече. Нека се знае и това обаче, че не всеки, който живее на село и се пише земеделец, е и наистина такъв.

Някои от мнозинството: Такива като Вас.

Райко Дамьянов (к): Ти си от тях.

Петър Божинов (ЗНП): Дядо Цанко Бакалов казваше: „Земеделец е само оня, който познава не само цвета и вида на земята, но и нейната душа, защото и земята има душа, ...“

Един от мнозинството: Колю Петков е такъв.

Петър Божинов (ЗНП): ... който разбира нейния език, защото и земята има език, който може да чувства лъхането на топлата и гръд и който е готов винаги да се жертвува за нейното опазване и нейната свобода. (Ръкоплескания от опозицията) Не е земеделец оня, който с лошата си и нехайна обработка и измъчва и допуска да растат по нея, вместо златни класове и сладки и сочни плодове — тръни, плевели и бодили и който при първата трудност в живота или за по-лекото му и разгулно прекарване, я залага и продава. Следователно оскъдната българска земя трябва да премине само в ръцете на истинските земеделци.

Един от мнозинството: Колю Петков няма ли да се сърди?

Петър Божинов (ЗНП): Особено зле се прилага, г-да народни представители, и чл. 36, като съвсем превратно и грубо тенденциозно се тълкува предпочитанието, което той дава при оземляването на малоземлени и безземлени по пътя на трудовите кооперативни земеделски стопанства.

Един от мнозинството: Там те боли тебе.

Петър Божинов (ЗНП): Тук имаме много и много случаи на тежки неправди и не по-малко тежки лични и групови пакостни прояви. Работите се придвижват така, че се преследва вече явно частното оземляване за сметка на кооперативното такова, което обаче въпреки не-малкото му преимущества — да, преимущества има то — днес е значително изложено в очите на нашите селяни, и то единствено по вина на управляващите, тъй като към него се принася без съответната психологическа, техническа и обща кооперативна подготовка. Много са опущенията в тая насока. Аз обаче ще отбележа само няколко.

Първо, вербуването на членове за трудовите кооперативни земеделски стопанства ставаше по пътя на упражняването на едно морално въздействие.

Второ, при образуването им не се спазваше законът за трудовите кооперативни стопанства и този за кооперативните сдружения.

Трето, общинските комисии за трудовите кооперативни земеделски стопанства, управителните съвети на кооперациите, респ. стопанските съвети на отделите се рекрутироваха от членове предимно от отечественофронтовските партии.

Четвърто, политическите инструктори на отечественофронтовските партии се месеха активно в работите на комисии и съветите.

Пето, на изградените кооперации се предаваше партийно-комунистически облик: излиза се на работа с червени, а не спектарни знамена; по тракаторите, стопанските огради и др. се рисуваха партийни знаци. Твърде шумно и демонстративно се заличаваха синурите с внушение, че собствеността се погребва вече.

Шесто, за нуждите на трудовите кооперативни земеделски стопанства се сечаха безразборно материали от общинските и други гори, без нужното спазване на законите.

Седмо, реквизират се помпи, земеделски оръдия, машини и други от частни лица за нуждите на кооперацията.

Един от мнозинството: Тук ви стига чепикът.

Петър Божинов (ЗНП): ... без да се държи сметка за собствеността и спазването на законите.

Осмо, в много случаи пенята, определена за земята, беше съвършено ниска, от 20 до 30%.

Д-р Иван Пашов (к): Кажете къде е определена, 20—30%?

Петър Божинов (ЗНП): Девото, кооперативните блокове се формират непосредствено до селото и на най-плодородните места, без

да се държи сметка за равностойността на имотите на кооператорите.

Един от мнозинството: Това е лъжа.

Петър Божинов (ЗНП): Десето, не се държи сметка за имуществената разделност в собствеността на съпрузи, братя, сестри и пр. Обикновено шом един от семейството се е записал за член, включват в кооперативните блокове земята на всичките му близки, без да се държи сметка за съгласието им.

Единадесето, при формирането на блоковете, участието на кооператорите се взема въз основа на данните по емячните книги, а знайно е, че те не са меродавно доказателство нито за собствеността, нито за размерите на земята, нито за качеството ѝ.

Дванадесето, формирането на трудовите кооперативни земеделски стопанства ставаше с една бързина несвойствена за права на нашия селянин и затова той често казваше: „Бързата кучка слепи ги ражда!“

Тринадесето, преди да са уредени споровете за членство и за собствеността, се пристъпва по силата на 8-то постановление на Министерския съвет от 3 октомври 1945 г. към временно въвеждане във владения на кооперативните блокове, и

Четиринадесето, не се държеше достатъчна сметка за личните качества на членовете, т. е. за тяхното трудолюбие, почтеност, склонност за участие в общата работа и пр.

Но ето някои от конкретните произволи, по повод на които отправих настоящото си питане и моля г-н министъра да нареди незабавно да се изправят, а виновните заслужено да се накажат, за да се почувствува, че сме наистина правова страна, в която над всичко стои законът.

Първо, в с. Муселievo, Никополско, от изложението, което по-получих, подписано от 21 стопани, се вижда, че общинската т. п. комисия е отказала да оземли около 60 души земеделски-стопани, подлежащи на оземляване, с основание за такова отказване по единствена причина, че са били граждански неблагонадежни. В същност, г-жи и г-да народни представители, тук не се касае за едно действително оземляване, защото формално такова още нямаме. Имаше едно проекто-оземляване, обаче то е и фактически оземляване, защото тези, които по проекта имат земята, те фактически днес я използват. Те я обработват и ползват доходите ѝ, но това не е още формално уредено. Нужната процедура за тази формалност още не е изпълнена.

Така, отхвърлени са молбите за оземляване, за даване земя за обработване и ползуване на: Илия Бързев Гацев, малоимотен, със стопански двор, пълен земеделски инвентар, задомен, с четири деца и изключително заняти земеделец; Пантелей Димитров Натанов, малоимотен, със стопански двор, пълен земеделски инвентар и главно заняти земеделец; Асен Блажев Гочев, Божин Ангелов Петранов, Петко Бързев Гацев, Георги Бързев Гацев, Любен Тодоров Скуменов, Стефан Т. Симеонов, Стефан М. Иванов, Борис Т. Иванов и др., също малоземлени стопани с главно заняти земеделеци.

В с. Брест, Никополско, изключен от числото за оземляване след изборите Георги В. Мачев, член на околийското ни настоятелство, че е бил чиновник, а той е магазинер в кооперацията. Оземлен е обаче общински милиционер с 20 декара. Дали той е чиновник или не, не знам!

На Кирил Христов Желязков, земеделец-стопанин, за който през последната аякета, извършена през парламентарната ваканция, вероятно по нареждане на г-н министъра, общинската комисия казала, че е направила неволна грешка и щяла да се поправи.

Тук работите на общинската т. п. комисия са изцяло под опеката на Отечествония фронт и Съюза на бойците против фашизма, воден от кмета на селото, бивш водач на генерал Школовски черноризци в Никополско.

В с. Гулянци, оземляване фактически също няма, както такова няма почти из цялата Никополска околия. Вероятно и тук се чака вдигането на росата, обаче фондовите земи са разпределени в момента за обработване под наем почти между приатели и роднини, всички обаче, като муселиевчани, граждански неблагонадежни.

В с. Новачене също няма оземляване фактически. Има изготвени списъци кой ще получи земя при евентуално оземляване, което ще стане вероятно, когато въпросът узрее добре и когато се дообработят добри стопаните, подлежащи на оземляване, за да възприемат земеделския колектив, защото все още не са се класи съобразили, в това число и голяма част комунисти. Фондът е вече изкръглен и едно порядъчно количество от декари хубава земя е оставена тази година незасята, защото такава е опашката, а и не малко нива, и то от най-хубавата земя, са вече успешно превърнати в орници, защото са дадени на хора, които отдавна са скачани с занятието земеделеци. (Ръкоплескания от опозицията)

В с. Санадиново от 9 септември 1944 г. са минали три анкети и всяка все е намирала по нещо. Дано пък тази, която изпрати г-н министърът през парламентарната ваканция, да го е отсрамила.

Такова е, ако не е и по-лошо, положението в останалите села на околията ни, с изключение на селата: Лозяна, Изгрев, Копловци, а усилено бърза да ги застигне и с. Муселievo, където пари такъв ред и свобода, че не е позволено и оплакване!

В заключение намирам за полезно да спра вниманието ви и върху още едно село, където работата наистина е протекла както трябва и което може да бъде обявено и за ударно в това отношение, като вместо аз да говоря, намирам за нужно да ви прочета извадки от неговото изложение. Това изложение на с. Трънчовица, което е връчено и на г-н министъра, е подписано от 106 земеделски стопани.

Между другото, в това изложение се говори и следното: общинската ни комисия за ТЗС, казват тия 106 земеделски стопани от с. Трънчовица, е оземлила не земеделци, а просто техни близки роднини, другари, приятели и съквартизани. Така например неправо са оземлени:

1. Петър Д. Яков — чиновник, общински кмет, има една трета част от вършачка. Той е имал имот наследствен в с. Белене — Свишовско, ниви и ливади, които той лично е продал. Същият ще получи 25 декара ниви наследство от дядо си Павел Л. Брунков. Земетелец не е, земеделски инвентар няма, с земеделие не се разправя.

2. Мартина Иван Михайлова. Тя получава две пенсии. Има собствен имот ниви, които се работят от чужди хора. Синът ѝ Ангел Иван Михайлов е общински секретар-бирник. Значи, след кмета следва секретар-бирникът. Земеделски инвентар той няма, от земеделие хабер няма.

3. Антон Маринов Тонков е колар-железар, доста добър приход има. Земеделски инвентар няма, познания от земеделието няма. Той преди 15 години заедно с брат си продали наличния имот, който са имали.

4. Андрей Маринов Тонков е колар-железар. Същият е продал с брат си наличния имот. Земеделски инвентар няма, от земеделие абсолютно не разбира.

5. Петра Матеева Рачова. Мъжът ѝ е чиновник в станцията. Значи, не той, а жена му оземляват. Той е авдъж, рибар. Едната му дъщеря е учителка, а другата е модерна шивачка. Земеделски инвентар нямат, от земеделие не разбират, не се занимават с земеделие.

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни) Моля, г-н Божинов, имайте пред вид, че имате още няколко минути.

Петър Божинов (ЗНП): И без това свършвам, г-н председателю.

6. Петър Д. Ленков, училищен слуга, има собствена земя 22 декара, ниви, които се работят от чужди хора. Земеделски инвентар няма, с земеделие не се разправя.

7. Доминика Д. Чолакова, живее заедно със сина си Джени Домиников. Те двамата са оземлени с около 60 декара ниви. Те се занимават с градинарство. Земеделското абсолютно не обичат, земеделски инвентар нямат — и т. н. и т. н.

Ясно е, г-да народни представители, че някъде местни управляващи, малки и по-големи политически лица, се опитват да изкористват една навременна и народо-спасителна реформа. Дълг следователно при това положение е на властта да вземе своевременно нужните мерки и да не се допуска нейното излагане, което ще бъде един тежък удар и за без това отежненото положение на нашето село.

Дълг се налага и на нас, народните представители, кой с каквото може и когато може, в това направление да прави непрекъснато потребното, за да се пазят целокупните интереси на селото, без които безспорно, знайно е, че не може да има никакъв особен прогрес.

Като изнасям тия случаи пред вниманието на народното представителство, аз се лаская да вярвам, че г-н министърът на земеделието ще си вземе сериозна бележка и ще поправи допуснатите грешки, като удовлетвори желанието на тия добри земеделци, за да ги окуражи, та да вършат те всеотдайно своята работа и от техния труд — от труда на българските селяни — да се ползва охотно и доволно цялото народно стопанство. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ Димитър Ганев: Има думата г-н министърът на земеделието да отговори.

Министър Георги Трайков: (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания от мнозинството) Г-жи и г-да народни представители! Законът за трудовата поземлена собственост влезе в сила на 9 април 1946 г., на която дата бе публикуван в „Държавен вестник“, бр. 81.

Непосредствено след влизането на закона в сила, от Министерството на земеделието и държавните имоти, респективно от Дирекцията на земята, бяха дадени бързи разпоредки до поземлените дирекции в страната за приложението на аграрната реформа, на първо място — незабавно да се учредят основните органи по приложението на закона, а именно общинските комисии за т. п. с. Както е известно, в състава на тези комисии са включени по трима земеделски стопани от всяко населено място, определени в съвместно заседание на общинския съвет и местния отечественофронтовски комитет и одобрени от общоселско събрание. Извършването на това във всички населени места изискваше известно време и неколкократно подканване от страна на Дирекцията на земята и подкомитетите ѝ органи.

Едновременно с това, за да се разясни подробно законът и упътят неговите приложения за точното му изпълнение, се изработваше усилено правилникът за прилагането му и образци за съставянето на всички книжа, свързани с неговото приложение.

За осъществяване провеждането на аграрната реформа във всички населени места в страната бе свикана в Министерството на земеделието на 9, 10 и 11 юли 1946 г. службена конференция на всички дирекции на поземлените дирекции и инспекторите-юристи при същите, които съвместно с ръководния персонал на Дирекцията за земята разгледаха и изясниха редица въпроси по приложението на закона. След конференцията с окръжно предписание № 9585 от 18 юли с. г. до директорите на поземлените дирекции бе наредено да се приключи с учредяване на комисии по ТПС в населените места, където такива поради различни причини не са били още учредени, и незабавно да се почне прилагането на закона.

Поради големия обществен интерес, проявен към аграрната реформа — едно от най-важните правителствени мероприятия — както и да се избегнат евентуални грешки и закононарушения, по инициативата на Националния комитет на Отечествения фронт и на Министерството на земеделието и на държавните имоти, в началото на август м. г. в страната бяха свикани областни и околийски конференции с участието на ръководителите на всички областни и околийски служби, представители на областните и околийските отеч-

ественофронтовски комитети, на общинските комисии за т. п. с., на ръководствата на отечественофронтовските партии и други, като предстоящата работа по провеждането на аграрната реформа бе подробно обяснена от представител на Дирекцията на земята.

Практическото приложение на закона обаче може да започне едва след като бе утвърден изготвеният своевременно правилник за приложението на закона за т. п. с. и обнародването му в „Държавен вестник“, брой 189, от 20 август 1946 г.

Междувременно Министерството на земеделието успя от 5 август до 3 септември 1946 г. да формира технически бригади и да ги командирова в различни части на страната, като им възложи практическото приложение на аграрната реформа. Образованите 37 технически бригади, всяка с по един ръководител по оземляването, работиха в полето три месеца — от началото на м. септември до началото на м. януари миналата година. В този тримесечен период по провеждането на аграрната реформа бе извършена следната работа:

1. По силата на закона общинските комисии за т. п. с. са отчуждили и причислили към държавния поземлен фонд кръгло, както и г-н Божинов каза, 1.200.000 декара земя, произхождащи предимно от училищни, скотовъдни и други фондове, от религиозни общини и общества, от манастири, църкви и читалища, както и от подлежащите на отчуждаване частни земи.

2. От тези земи оземлителните бригади са успели да измерят, парцелират и трасират на терена 227.642 декара, които са раздадени за оземляване и одворяване на 21.590 земеделско-работнически семейства, вече въведени във владение на дадените им земи.

3. Останалите земи, поради напредналата сезон, са отпаднали под наем на подлежащи на оземляване лица и отчасти и на неподлежащи — на самите собственици, с цел да бъдат засети.

Ето и цифровите данни за извършената работа по оземляването, изразени по райони на поземлените дирекции:

Бургас: в четири околии, 23 населени места — оземлени 1.863 семейства с 25.940 декара.

Стара Загора: 7 околии, 43 населени места — оземлени 3.099 семейства с 33.866 декара.

Пловдив: 3 околии, 23 населени места — оземлени 2.606 семейства с 19.029 декара.

София: 2 околии, 11 населени места — оземлени 545 семейства с 4.519 декара.

Враца: 4 околии, 15 населени места — оземлени 2.510 семейства с 27.201 декара.

Плевен: 4 околии, 31 населени места — оземлени 4.211 семейства с 36.870 декара.

Шумен: 4 околии, 32 населени места — оземлени 2.705 семейства с 29.092 декара.

Добрич: 7 околии, 42 населени места — оземлени 2.382 семейства с 48.069 декара.

Или общо, в 35 околии, 225 населени места — оземлени 19.921 семейства с общо 224.585 декара. А така също общо в страната са одворени 1.669 семейства с 3.057 декара дворни места.

Посочените данни за размера на извършената работа в толкова кратко време по провеждането на аграрната реформа показват по един положителен начин, че органите по приложението на закона са проявили похвално усърдие.

Естествено е, че при усиления темп на работата са допустими и някои грешки. Такива контролните органи на Дирекцията на земята са установявали като изолирани, а не масови и повсеместни явления, и са вземали своевременно мерки за изправлението им. За тая цел службата редовно е разяснявала с окръжни нареддания ония въпроси, по които е установявала, че се правят най-често грешки. Такова бе и окръжното предписание № 229 от 23 декември 1946 г., с което ясно и открито се посочват констатираните нарушения, за да бъдат те незабавно отстранени и в бъдеще недопуштани.

Трябва обаче да се подчертае, че констатираните нарушения не са масово явление. Те са допустими винаги, когато се провежда масова работа в цялата страна и от хора, които не винаги са добре запознати с закона, а най-вече когато с мероприятието се бърза и е в зависимост от сезонните работи на земеделското стопанство. Важно е, че допуснатите грешки от комисии по т. п. с. или от други органи по приложението на закона се поправят веднага, щом бъдат установени, и се вземат всички мерки, при бъдеща работа да не се допуснат.

В запитването си народният представител г-н Петър Божинов твърди, че самозабравяли се партии използват аграрната реформа, за да си правят партийна, групов или лична политика, като са лишавали от оземляване мнозина, подлежащи на оземляване, малоземлени стопани. В подкрепа на тия твърдения се цитират имената на малоземлените стопани от с. Муселнево, Никополско, отхвърлени при оземляването. Казва се, че подобни произволи е имало и в селата Санадиново, Новачене, Бацова махала, Трънчовица, Славяново, Гулянци и почти всички останали села на околията, но за тези населени места не се посочват конкретни случаи или имена на отхвърлени при оземляването, подлежащи на оземляване стопани. Г-н Божинов говори сега за Трънчовица.

Петър Божинов (ЗНП): Вие имате ли изложението от това село?

Министър Георги Трайков: Не.

Петър Божинов (ЗНП): На 9 януари е изпратено до Вас.

Министър Георги Трайков: Не ми е дадено.

Твърди се също така, че е имало и случаи на разземляване, защото през време на изборите са се проявили като опозиционери и са съставили с бялата бюлетина.

От проверката, направена от органите на Дирекцията за земята или Министерството на земеделието и държавните имоти, се установи, че твърденията на г-н Петър Божинов не са точни и в по-голямата си част не отговарят на действителността, защото:

Първо. В селата Муселиево, Новачене, Бацова махала, Трънчолца, Славяново, Гулянци, както и в още няколко села от Никополска околия, през 1946 г. въобще не е извършено оземляване. (Ръкоплекскания от мнозинството) Следователно твърдението, че някои подлежащи на оземляване лица са били пристрастно лишени от оземляване, като опозиционери, е невярно.

Никола Петков (ЗНП): Той говори за фактическо оземляване. Той каза, че не е оформено това оземляване.

Петър Божинов (ЗНП): Аз ви обясних как са обработвали фондовите земи в тия села.

Министър Георги Трайков: Ще се изясним. Имайте търпение.

В тия населени места комисииите за т. п. с. са работили без участието на органите на Дирекцията за земята. Същите са причислили към поземления фонд известни неподлежащи на причисляване към фонда земи. От тези земи комисииите са раздали по 1 наем на подлежащи на оземляване стопани. Вероятно това раздаване на земи под наем започват да смятат за оземляване. Комисииите за т. п. с. са приели и молбите на стопаните, желаещи да бъдат оземлени, и с предвидените в закона протоколни решения са се произнасяли по същите и са определили подлежащите на оземляване. Нередовностите, които се цитират в запитването, са отнасят именно до определянето на лицата, подлежащи на оземляване. Тези, както и всички решения на комисииите за т. п. с., могат да бъдат обжалвани пред Поземления съвет при Дирекцията за земята, който се произнася окончателно по молбите. Следователно недоволните стопани, които са счели, че неправилно не им е признато правото за оземляване, могат да обжалват и Поземленият съвет да коригира решенията на местните комисии, щом при проверка се установи, че са допуснати грешки.

При проверка на посочените случаи в с. Муселиево, относно определянето на подлежащите на оземляване, се оказа, че има някои грешки, които ще бъдат изправени, когато се извърши самото оземляване.

Петко Стоянов (нез): Това е най-важното.

Министър Георги Трайков: В повечето случаи комисииата правно е отказвала да признае правото на оземляване. Недоволството обаче идва повече от това, че комисииата е признала правото на оземляване на други стопани, които имат същите качества, каквито имат и някои стопани, на които не е признато право на оземляване. Следователно, при изправянето на допуснатите грешки няма да бъдат вписани в списъка на подлежащите на оземляване недоволните лица, които действително нямат това право, а ще бъдат заличени от този списък лицата, на които неправилно е признато право на оземляване. Касае се до тези лица, за които г-н Божинов говори: чиновници, занаятчии и др. — тези, които се оплакват на г-н Божинов. В заявлението си те не твърдят, че имат право, а казват: ние искаме, но на нас не ни дадоха, а има знаятчини — етик-кой-си и еди-кой-си — на които им е дадена земя. Така пише в заявлението. Следователно, когато нашата дирекция анкетира случая, тя ще отмени решението за дадените земи на тия чиновници, но няма да задоволи чиновниците и служащите, които се оплакват на г-н Божинов.

Никола Петков (ЗНП): Те това искат. Те не искат повече.

Министър Георги Трайков: Комисииата за ТПС е отказала правото на оземляване поради „лоши обществени прояви“ само на двама-трима малоземлени стопани. Тъй като законът за ТПС не предвижда личаване от правото на оземляване за такива прояви, на въпросните стопани сигурно ще бъде признато правото на оземляване от Поземления съвет при Дирекцията за земята, ако последният бъде сезиран с жалба от тях. Както е известно, Поземленият съвет се председателства от член на Върховния административен съд и има състав: директора на Дирекцията за земята, началника на отделението за оземляване, юриконсулта на Министерството на земеделието и държавните имоти и председател на Общия земеделски професионален съюз, които са гаранция за безпристрастното разрешаване на всички въпроси по прилагане на закона за ТПС без всякакви увлечения или местни влияния. (Ръкоплекскания от мнозинството)

Второ. Оземляване в Никополска околия през 1946 г. е извършено в селата: Черковица, Сомовит, Дебово, Асеново, Конловци, Мечка, Крета, Шияковци и Санадиново. От работата в тия населени места, както изглежда, няма създадени недоволства. Наистина г-н Божинов говори за неоземляване в с. Санадиново, но конкретни случаи не посочва. В министерството не са постъпили оплаквания за такива масови нарушения. В това село са оземлени 43 стопани с 287,7 декара и остават свободни фондови земи 121 декара. Ако отделни стопани, недоволни от взетите решения, са подали жалби до Поземления съвет, направените евентуални грешки ще бъдат коригирани.

Трето. В с. Брест оземляване през 1946 г., за която г-н Божинов говори, че бил там оземлен милиционер, оземляване не е извършено, а само отдалени под наем 4,977 декара фондови земи на подлежащи на оземляване стопани. От подадените 806 заявления са уважени 531, а отхвърлени 175, от които 121 поради това, че заявителите са били над средния тип, 21 — като занаятчии и чиновници, 25 — поради различни други причини, а за 9 души комисииата действително е допуснала грешка, която ще бъде изправена. Оземляване на оземлени в миналото стопани, обаче, не е извършено.

Четвърто. Оплаквания за грешки и нарушения на закона за ТПС има почти само в населени места, където аграрната реформа е проведена от местните комисии, без ръководство на представителя на

Дирекцията за земята. Имайки пред вид, че при масова работа грешки не са изключени, особено там, където комисииите не са могли да се запознаят по-основно с закона, Министерството на земеделието и държавните имоти полага неуморно усилия да усъвършенствува органите по приложението на закона за ТПС и чрез непрекъснат и строг контрол на работата да отстрани всички грешки, допуснати поради неправилното прилагане на закона.

Що се касае до приложението на чл. 36 от закона за ТПС и недоволствата, за които г-н Божинов говори, трябва да се имат пред вид трудните условия, при които става учредяването и земеустройството на трудовите кооперативни земеделски стопанства.

Но преди да се изясня по този въпрос, трябва да стигнем до обвинението на г-н Божинов за това, че ние сме отпуснали земи на общини, отпуснали сме земи и на затворите допуснали сме земята да бъде обработвана от затворници. Вярно е, че ние оземляваме някои такива. Вярно е, че на някои места Министерството на земеделието ще се принуди да не пристъпва към оземляване на частни стопани. Ние имаме такъв случай в Провадийско. В Провадийско, около селата Раковец, Нова шипка, Яворово, покрай реката Камчия, има около 6.000 декара земя за раздаване, за оземляване. Аз наредих да се спре раздаването на тази земя. Който е имал възможност да посети този край, да види тази земя, сам ще се съгласи с мен, че не бива да раздаваме тази земя по 20-30 или 50 декара. Покрай Камчийската река ние можем да създадем много хубави овощни градини.

От тези 6.000 декара земя ние можем да създадем един много хубав овощен разсадник, ние можем да създадем една хубава зеленчукова градина.

Кочо Бонев (ЗНП): Овощен разсадник покрай река не може, г-н министре!

Министър Георги Трайков: Не е точно покрай река. Става въпрос за Камчия. Бъди спокоен. Съгласи се, че Яворово не е до реката. Ходили ли сте Вие покрай река Камчия? Най-хубавите ябълкови дървета стават непосредствено край реката. За съжаление тази река често пъти наводнява тези градини и ги поврежда. Там е най-голямата опасност, там е най-големият страх и затова не се увеличават овощните градини в Камчийския край.

Подчертавам този случай за тези 6.000 декара земя. Бихте ли се съгласили вие, г-да народни представители, тази хубава почва, на която може да станат чудно хубави овощни или зеленчукови градини, да бъде раздалена по 20-30 декара на селски стопани, за да засадят там царевича, ечемик или други недоходни култури?

Никола Петков (ЗНП): Те могат също да си направят зеленчукови градини.

Министър Георги Трайков: Няма тази възможност, г-н Никола Петков.

Никола Петков (ЗНП): Как да нямат? Вие ще ги подпомогнете. Министерството на земеделието ще им даде земи и ще ги обработват с по-голям интерес, отколкото чиновниците.

Министър Георги Трайков: Ние имаме опит, г-да народни представители, че това не го правят. Тази земя ние няма да я раздадем, за да правим демагогия и да се харесваме; тя ще трябва да бъде използвана за нашето стопанство. (Ръкоплекскания от мнозинството) И ние смятаме, че тази земя ще бъде използвана най-добре, ако бъде взета или от държавата, или от общината, или ако там се организира едно трудово земеделско кооперативно стопанство, (Ръкоплекскания от мнозинството), което да бъде подпомогнато и да направим от тези 6.000 декара земя една зеленчукова градина или една овощна градина.

Кочо Бонев (ЗНП): И цялата ви политика ще фалира.

Никола Петков (ЗНП): И затова Ви ръкоплекскат отгук (Сочи комунистите), а не отгук (Сочи земеделците), защото ще правят трудово-земеделски кооперативни стопанства.

Министър Георги Трайков: За мен е важно кой ми ръкоплекска и отгук (Сочи комунистите), и отгук (Сочи земеделците), а не Вие. (Ръкоплекскания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Защото Ви направиха министър — затова.

Министър Георги Трайков: Г-да народни представители! Довго едно обвинение, много голямо „престъпление“, е това, че затворниците сме ги карали да работят ниви.

Ранчо Кемениджиев (к): Те са фашисти, техни приятели.

Министър Георги Трайков: Просто били осквернявали земята. Според тях, по-добре било да лежат в затворите и да ги хранят, отколкото да ги караме да работят, да творят блага. (Ръкоплекскания от мнозинството) Ние ще дадем земя на Министерството на правосъдието. Отпускаме му около Балчик 3-4 хиляди декара земя. И аз съм сигурен, че нашата земя няма да се разсърди от туй, че е обработвана от тях, които изтъпяват наказанието си. (Ръкоплекскания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Стопаните около Балчик, които нямат земя, ще се разсърдят, а ония нас не ни интересуват.

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни)

Министър Георги Трайков: Г-да народни представители! Във връзка с чл. 36 от закона за ТПС трябва да се имат пред вид, подчертавам, трудните условия, при които стана учредяването и земеемстройството на трудовите кооперативни земеделски стопанства, поради психологически причини, именно неоправданият страх на нашите земеделски стопани, че те ще загубят земята си, ако влязат в кооперациите. Този страх обаче — аз трябва да кажа, че подчертая това — е плод преди всичко на зловещата кампания, която опозиционните дейатели провеждат против тези две огромни по значение начинания на Отечествения фронт, именно аграрната реформа и трудовите кооперативни земеделски стопанства. (Ръкоплескания от мнозинството) Вместо едно правилно и поощряващо към събиране съветване на нашия селянин, който най-много се нуждае от съвет в тази насока, от тези дейатели се внушават едва ли не напълно отрицателни проваляния към аграрната реформа и трудовите земеделски кооперации.

Аз бих замолил както народния представител който ми отправи това запитване, така и всички, които споделят това желание да се преувеличават малките, единични и изолирани грешки на органите или на комисиите по провеждане на аграрната реформа, да си стоговорят не пред нас и тук, а сами пред себе си, има ли друг път за излизане от затрудненото положение, в което се намира нашето земеделско стопанство, освен пълното и резултатно провеждане на аграрната реформа и пълната, шедла и всенародна подкрепа на трудовите земеделски кооперативни стопанства. (Ръкоплескания от мнозинството) Как, по какъв начин ние можем да модернизириме нашето селско стопанство, да го механизириме, да го интензивираме, да го трансформириме, освен чрез най-прякия и най-подходящия се на държавна подкрепа път — този на кооперативните стопанства? (Ръкоплескания от мнозинството)

Може наистина да има колебания в някои български селски стопанства по отношение организирането на трудови земеделски кооперации. Това се дължи, както подчертахме по-горе, на първо място на отрицателните усилия, които се правят от страна на опозиционните дейатели и реакционните сили у нас. Това може отчасти също да се дължи на невъзможността на нашата власт, поради неликвидираната още напълно военна обстановка и усилия, да подкрепи шедло с компетентни кадри, машини и средства трудовите земеделски кооперации. Но, г-жи и г-да народни представители, аз съм твърдо убеден, че това колебание е едно временно явление, което ще изчезне толкова по-скоро, колкото по-цялостно вне подкрепите нашите усилия за просвещаване и убеждаване на нашия селянин, че няма друг път за излизане из тежкото положение, в което е изпаднало българското село, освен пътя на трудовите кооперативни земеделски стопанства. (Ръкоплескания от мнозинството) И когато стане това, когато в най-близко бъдеще нашият селянин се увери в това, селските кооперативни стопанства ще заместят нашата земя и ще станат основната форма за нейното обработване. (Ръкоплескания от мнозинството и гласове „Вярно!“)

Иван Гинчев (ЗНП): Всички кооперативни стопанства пропадат. Хората влизат с имот, с капитал и инвентар, а излизат със сто хиляди лева борч.

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни) Права Ви бе-лешка. Втори път да не вземате думата без разрешения!

Министър Георги Трайков: Г-жи и г-да народни представители! Министерството на земеделието и държавните имоти е взело всички мерки и аз ще провеждам най-твърд контрол за пълното осъществяване на аграрната реформа през настоящата година. (Ръкоплескания от мнозинството) Апелирам и към вас за всеотпадна подкрепа за пълното осъществяване на аграрната реформа и за укрепване на трудовите земеделски кооперативни стопанства — бъдещето на земеделска България. (Ръкоплескания от мнозинството)

Председателстващ Димитър Ганев: Има думата народният представител Бочо Илиев.

Бочо Илиев (к): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Г-да народни представители и представители! След като чухте развитието на запитването на г-н Петър Божинов и отговора на г-н министъра на земеделието, аз искам да спра вашето внимание върху два основни момента при разрешаване на аграрния въпрос у нас, а именно поземлената реформа и кооперативното стопанисване на земята.

Докато разрешението на аграрния въпрос например в Румъния, Полша и Унгария протича по пътя на раздробяването на чифликчийската земя на дребни парчета, за да бъде задоволена вековната мечта на селяните за земя, у нас провеждането на аграрната реформа тръгна по обратен път — по пътя на сгрупирването на дребната земеделска собственост в големи трудово-производителни кооперативни стопанства, по пътя на преустройството на селското стопанство с участието на трудещите се селски маси.

Един от опозицията: По пътя на насилието.

Бочо Илиев (к): Тая насока на разрешението на аграрната реформа у нас се обуславя от крайно раздробения характер на нашето земеделие и от липсата на големи земеделски стопанства, чиято земя да бъде раздана на селяните. Така, по закона за трудовата поземлена собственост ние ще вземем от такива едни стопанства едва около 1.200.000—1.300.000 декара земя, от които една част ще бъде дадена за оземляване на бедни стопани, членове на трудови кооперативни земеделски стопанства, или оставена за организиране на държавни стопанства.

Също чрез изграждането на трудово-производителни кооперации, заедно с тях и чрез провеждането на поземлената реформа, изграждането на ред напонтелни и отгочителни съоръжения и главно чрез индустриализацията на страната ще може да се разрешат

аграрният въпрос, да се задоволи гладът за земя у нас. А гладът за земя у нас е наистина много остър. В това отношение ни се при-ведоха достатъчно данни, за да не привеждам и из такива.

Необходимо беше следователно да се потърсят начини за задоволяване на тази остра нужда за земя, която поставя в особено тежко положение една значителна част от нашето земеделско население.

В България земята е по-равномерно разпределена, в сравнение с чуждите страни. Източници на поземления фонд трябва да се търсят все пак освен в държавните и общинските фондове земи, и в едрите поземлени притежания, особено тези, които дават възможност за добиване на нетрудови доходи. Този път води до раздробяване на поземлената собственост в страната и създаването на дребни земеделски стопанства, изградени на основата на фамилияния труд. Ние, разбира се, не поддържаме, че тези стопанства ще бъдат жизнеспособни. Нашата икономика развива до основи илюзията на някои хора и среди за жизнеспособността на фамилияно-трудовите земеделски стопанства. Тази спокойна и романтична картина на селското стопанство, описана от писателите и рисувана от художниците в миналото, опряна на началата на семейния труд, е замислена с жестоката и неотменна повеля на глад, мизерия, недоимък, духовна и физическа нищета.

Поряди това поземлената реформа у нас не може да се вдъхновява само от идеите на фамилияно-трудовото стопанство. Тя се явява само част от един комплекс от взаимно допълващи се и взаимно обуславящи се мероприятия, които целят не само реформирането на поземлените отношения, но и основна организация на нашето земеделско производство, с оглед последието да бъде издигнато на едно значително по-високо производствено, техническо и социално-икономическо ниво.

В България ние нямаме възможност да наберем необходимата земя за създаване на жизнеспособни земеделски стопанства. Аграрната реформа се разрешава от цял комплекс мероприятия. В страната се строят грамадни за нашите условия язовири, които освен електродобивна сила, имат за задача да съберат големи количества вода, от която чрез специални съоръжения, като се използват и водите на река Дунав, ще могат да се напояват около 8.000.000 декара земя. Коригирането на много реки, за да не зливат големи площи земя и да се използват за напояване и отводняване на много блатата, е друго голямо мероприятие в програмата на правителството, което се осъществява на дело днес.

Опозицията у нас, която не е нищо друго, освен прикритие на реакцията и остатък от фашизма, беше, а и сега е против поземлената реформа у нас. (Ръкоплескания от мнозинството. Възбуждения от опозицията) Откак заговорихме за аграрната реформа у нас и до днес в тяхната преса не е казана нито една добра дума, от която да се вижда, че те са за едно сътрудничество или за едно улеснение разрешаването на аграрния проблем у нас.

Ето какво казват те например в своята преса — за да не бъде голословен и за да нямат право да врякат там — „Приемането в този вид на закона за аграрната реформа би значило катастрофа в нашето земеделие. Затова той трябва да бъде коригиран“. Как? Те дават примери в няколко точки, от които най-съществените са: „Задомениците деца трябва да получат максималния размер като отделно семейство“.

Никола Петков (ЗНП): Разбира се.

Бочо Илиев (к): „Оценката на отчуждените земи трябва да се увеличи справедливо“ — да се плащат по днешните пазарни цени, се разбира.

Един от опозицията: Право.

Бочо Илиев (к): „Законът да няма обратна сила, за да не се обезсилят продажбите, станали след 9 септември“. Значи онези, който е разпродад или се е освободил от земята, на която ще посегне да я вземе сега законът за аграрната реформа, да си остане в същото положение. И други такива препоръки се дават от страни на „Зеленото знаме“.

А в други техни писания се казва: „В последната алинея на чл. 8 от закона за аграрната реформа се предлага, земите от частните добре обезпечени стопанства да се дадат на работилните ги, като образуват заедно със собственика кооперация. Ще се вземе земята, значи, на собственика“ — коментират „зелените“ земеделци — ...

Един от опозицията: Значи, има и „червени“ земеделци!

Бочо Илиев (к): ... а на това отгоре ще го принудят да образува и кооперация. Това е насилие. А в закона за аграрната реформа, не в чл. 8, а в чл. 9 — погрешно са го цитирали — няма нито помен от такъв помисъл.

„За да се не отожият кооператорите-партийци, земята ще им се дава на безценица. Оценката на частните имоти е много ниска, равна на кофискация.“ — казват по-нататък те.

„Някои изкараха, че Добруджа била облагодетелствувана. Съвсем не е вярно. И нейната земя се взима на безценица, както и тая на останалата част на страната, за да се облагодетелствуват и затвърдят партийците. До този размер ще се оземляват партийците“ — казват до какъвто размер. „Ето как с частните и обществени земи и с държавни средства ще се създадат партийни кооперации“. И ред други такива писания.

Но не са необходими никакви писания. Техният представител тук, Петър Божинов, също така искаше да докаже, че с аграрната реформа се цели наистина да се облагодетелствуват някои среди и някои лица.

Един от опозицията: Това е така.

Бочо Илиев (к): Почакайте, аз ще ви кажа, че не е така.

Рангел Даскалов (ЗНП): Правилна диверсия, но истината не може да опровергаш.

Бочо Илиев (к): Г-жи и г-да народни представители! Поземлената реформа у нас цели, с раздаването на наличната земя, набрания в Поземления фонд, да подобри живота на трудещите се селяни-стопани и да намали експлоатацията им. Даването земя на малоземлените и безземелни стопани ще увеличи тяхната заинтересованост и усърдност в провеждане на земеобработването. Както казахме и по-рано, сама по себе си поземлената реформа не разрешава въпроса, но все пак тя способствува за премиване на големите различия между бедните и средните селяни. Като получат земя, безимотните и малоимотните селяни се приближават към средните стопани, приравняват се интересите им и се намалява крещящата разлика, каквато сега съществува. (Ръкоплескания от мнозинството)

Един от опозицията: Само на книга.

Бочо Илиев (к): Тоя въпрос е свързан с въпроса за трудовото кооперативно стопанство. Даването земя на бедните селяни улеснява тяхното коопериране, защото приближава техните интереси в кооперативното стопанство към интересите на средните селяни. Досега съществуваша най-остри противоречия между бедните и средните селяни в кооперативните стопанства, които след прилагане на реформата се значително притъпяват. В кооперативните стопанства работата се слага на нови начала с новите технически средства. Така аграрната реформа действително ще намери своето разрешение.

Вторият проблем на аграрната реформа е кооперативното земеделие. Това е самият процес на кооперативното стопанисване на земята.

Г-жи и г-да народни представители! Аз с няколко думи ще спра вашето внимание на тоя втори важен момент от аграрната реформа, а именно кооперативното стопанисване на земята, защото той е решаващ за изхода от сегашното положение на нашето земеделско стопанство.

Земеделското стопанство у нас се обработва крайно примитивно и така е изостанало, че ако не се вземат сериозни мерки, то е осъдено на загиване. При тая му раздробеност не е възможна никаква рационализация, машинизиране и въобще приложение на агрономическа наука и техника. Пред нашето земеделско стопанство днес стоят следните съществени задачи за разрешение: увеличаване на добива и дохода от единица площ; намаляване на производствените разходи; освобождаване и облекчаване на тежкия и убийствен труд; намиране работа на скритата безработица в селата; подобряване бита на българското село; намаляване на работния и увеличаване на продуктивния добитък и други такива.

Разрешаването на тия задачи е възможно само по пътя на кооперативното стопанисване на земята.

Чрез тая първа наша реформа — кооперативното стопанисване на земята — ние вършим прегрупиране на дребната частна собственост в големи кооперативни блокове, която вече стопанисваме и ще стопанисваме с модерни технически средства. Вместо с дръгливите крави и Адамовото орало, кооперативните стопанства вече орат, а в бъдеще навсякъде ще орат с мощни трактори. Вместо с примитивния сърп, в кооперативното стопанство вече се жъне и ще се жъне само със снопотвързачки, а в бъдеще със снопотвързачки и комбайни. Вместо с обикновена ръчна коса, в кооперативното стопанство сега се коси с коски, а в бъдеще ще се коси с моторни сенокосачки и сенокосачки. Вместо с мотиката, окопаването на културите в кооперативните стопанства се върши с коски, а в бъдеще ще се върши с моторни окопачки. Вместо сене с ръка, в кооперативните стопанства вече се сее с тракторни редосейлки и т. н. и т. н.

Чрез тази техника, въведена при уеденото кооперативно стопанство, което е изградено на доброволни начала, при напълно запазена частна собственост, като резултат ние отиваме вече към увеличаване на добива от единица площ, към намаляване на производствените разходи, облекчение на тежкия и убийствен труд, интензивизиране на земеделското стопанство и още много други изгоди. Чрез кооперативното стопанство ние увеличаваме производството на всички земеделски произведения. Чрез увеличеното производство създаваме благосъстояние и подобряваме бита, задоволяваме хроническия глад, и задоволим ли глада за храна, за хляб, косачко ние задоволяваме и глада за земя. С това разрешаваме цялостно тая най-актуален въпрос на нашето земеделско стопанство.

Идеята за кооперативното стопанство изникна през фашисткия режим в няколко села на Плевенска и отчасти във Врачанска и Бургаска области. След 9 септември, благодарение на народната отечественофронтовска власт, цялото кооперативно движение, а особено трудовите кооперативни стопанства, получиха всеобща подкрепа и се разрастнаха като масово народно движение. Правителството създаде специален закон за трудовите кооперативни земеделски стопанства. Според този закон, във всяко село, където имаме желани 15 стопани с най-малко 10% от обработваемата в селото земя, могат да образуват кооперативно стопанство. Стопаните запазват собствеността на земята си. Когато напускат кооперативното стопанство, получават равностойността на тази земя. Живият и мъртвият инвентар става собственост на кооперативното стопанство. Днес в страната работят около 500 кооперативни стопанства в 500 села от всички около 3000 села в страната. Те обединяват над 45,000 земеделски стопани и стопанисват над 2 милиона декара обработваема площ.

Какви са основните начала, върху които са организирани трудовите кооперативни стопанства у нас? Тук Петър Божинов изреди десетки на брой нелипости, върху които той си фантазира, че се градят трудовите кооперативни стопанства. Трудовите кооперативни стопанства се градят на следните основни начала. Те се организират напълно доброволно, по собствено желание на отделните стопани.

Рангел Даскалов (ЗНП): Това не е вярно! Само с изсяние се организират.

Бочо Илиев (к): Трябва да добавим, че такива желания има понастоящем.

Рангел Даскалов (ЗНП): (Възражава нещо)

Бочо Илиев (к): Аз не говоря за Беломорието, където Вие сте компетентен! Аз говоря за кооперативните стопанства. (Ръкоплескания и веселост сред мнозинството) Трябва да добавим, че такива желания има много понастоящем, и ние, като ръководители, често сме принудени да възпираме образуването на голям брой нови кооперативни стопанства, . . .

От опозицията: Е-е-е!

Бочо Илиев (к): . . . поради това, че не можем да ги обслужим с машини, с кадри и с друг инвентар.

Дребната собственост земя на кооператорите се прегрупира чрез частична комасация и образува големи кооперативни блокове, в които става възможно приложението на машинната техника и агрономическата наука. При това прегрупиране стопаните запазват собствеността на земята си.

Кооперативните стопанства се организират предимно като отделни при съществуващите селско-стопански кооперации. У нас, с оглед на кооперативния строеж, е възприето във всяко село да има само една кооперативна организация, която да обхваща целокупния стопански живот на селото.

Кооперативните стопанства са напълно демократични организации.

Рангел Даскалов (ЗНП): Това не е вярно!

Бочо Илиев (к): Членовете вземат пряко участие в управлението и ръководството им. Общото събрание си избира председател, стопански съвет и контролна комисия.

Организацията на труда в кооперативните стопанства се извършва чрез трудови бригади и групи. Регистрирането на труда става не на надници, а чрез трудовни. А „трудовни“ е нова мярка. Трудовни е определено количество и качество работа, която може да извърши един средно работен, средно способен човек за 8-часов работен ден.

Стопаните-кооператори участват в кооперативното стопанство с всичката си земя, като се оставя за частно, единично ползване, по решение на общото събрание на кооператорите, от 1 до 5 декара в зависимост от това, дали е интензивен или екстензивен районът на кооперативното стопанство. Те участват също с всичкия си жив и мъртъв инвентар. Изключение се прави само за продуктивния добитък. Кооператорите задържат продуктивния си добитък, а кооперативното стопанство способствува на ония, които не са имали и нямат продуктивен добитък, да си набавят, да имат и те такъв (Ръкоплескания от мнозинството). Всеки кооператор може да има продуктивен добитък за свои нужди. Кооперативното стопанство в своя производствен план предвижда снабдяването с фураж както на своите стада от продуктивен добитък, така и тоя на отделните кооператори.

Съществен въпрос при кооперативните стопанства е разпределението на дохода между кооператорите. В закона за трудовите кооперативни стопанства, както и в устава и правилника за същите, е позволено разпределението на дохода да става по няколко начина, в зависимост от това, как ще реши, как ще го възприеме общото събрание на членовете-кооператори. От двегодишното съществуване на нашите кооперативни стопанства в практиката се наложи като най-приемлив начин на разпределение дохода следният: 30% за възнаграждение, рента на земята, 60% възнаграждение на труда и 10% за фондове, и то предимно за фонд „неурожай и бедствия“. Дохода кооператорите могат да получат в пари и в натура, съгласно устава и по тяхно решение на общото събрание, което получаване става не само в края на годината, но голяма част от кооператорите получават и в аванс през цялото време на годината, в зависимост от вложения труд и вложената земя.

Имайте пред вид, че голям брой кооперативни стопанства се организират през 1945 г., а тая е година на незапомнена суша. Също така и през 1946 г. сушата се повтори и компрометираща реколтата на пролетните култури. Обаче въпреки тия условия и обективни причини, които спъваха живота и правилното развитие на кооперативните стопанства, както и много други субективни такива, можем с задоволство да отбележим, че трудовите кооперативни стопанства се развиват задоволително. Те имат регистрирани успехи най-вече по отношение на извършената и правилна обработка на почвата, по високи добиви, 20-30%, в сравнение с частните стопанства, обзаведани на скотовъдни сервиси от качествен продуктивен добитък, млечни крави, овце, свине, птици, кошер и др.

Факт е, че през есента на настоящата година почти във всички кооперативни стопанства имаме наплив на нови членове кооператори, а също така имаме образувани голям брой нови кооперативни стопанства. Само в Плевенска област имаме 12 нови кооперативни стопанства, а в съществуващите досега кооперативни стопанства тия есен са приети нови кооператори, 1,743. (Ръкоплескания от мнозинството. Възражения от опозицията) Тия два факта, г-да от дясно, говорят сам по себе си . . .

Рангел Даскалов (ЗНП): (Възражава нещо)

Бочо Илиев (к): Вие слушайте това, за да запомните и да се почувствате. . . . говорят и илюстрират основно-изказаната от нас мисъл, че кооперативното земеделие е единственият път за извеждане на нашето примитивно земеделско стопанство на спасителния път, за цялостната му реорганизация и че само така ще можем да превърнем страната от изостанало аграрно в аграрно-индустриална страна.

Въпреки обаче тези преимущества, които има кооперативната форма, въпреки явния успех и симпатии на трудовите селски маси, които в лицето на кооперативните стопанства виждат единствената си надежда и условия за своето бъдеще, тази крупна реформа от началото и до днес е под обстрела на представителите на реакцията, както във чрез тяхната преса и други средства, така и тук, във Велското народно събрание, от техните представители. (Възбуждения от опозицията)

Ето само няколко извадки от вашите вестници, за да нямате право да врикате, когато ви казвам истината. Ето какво пише „Зеленото знаме“: (Чете) „Много стопани са били насили и чрез заплахвания от милиция, кметове и неотговорни фактори записани за членове“ — на трудовите кооперативни стопанства...

Кочо Бонев (ЗНП): Признава го конгресът.

Бочо Илиев (к): ... разорават нивите на стопани некооператори, без да им се дава земя в замяна — просто така се отнемала земята на един селянин и се дава на друг, а на други не се давала — „... редни беззакония, които всъщност смут и страх в населението, че му се отнема земята съсем беззаконно. Насилието и несправедливите предизвикват странна реакция в населението, което на много места решително въстава против кооперациите, считайки, че те носят обезправяване на собствениците и господството на една политическа група над друга“.

Недялко Атанасов (ЗНП): Това е истина.

Бочо Илиев (к): ... точат се — инспирирани от нас — „нескончаеми делегации да протестират за извършените несправда и против „хулиганското нашествие“ върху земите им“.

Недялко Атанасов (ЗНП): Това е вярно.

Бочо Илиев (к): Също интересна е политическата басня, която дава Колю Петков с неговия дядо Мачо в „Зеленото знаме“. Ремсисите се опитват да интервюират дядо Мачо, казва Колю, за „трудните кооперативни стопанства“. „Слушайте, момчета“ — им казал дядо Мачо — „тази работа не става у наше село и няма да я бъде никъде“. А чрез устата на дядо Мачо говори самият Колю — никой друг. (Ръкоплескания от мнозинството) „Българинът, казва той, не можете го накара насил да работи с мерак...“

Недялко Атанасов (ЗНП): Вярно!

Бочо Илиев (к): ... „Главната причина, за която искам да ви кажа сега, тя е, че българинът иска да си има свое. Всеки от нас иска да си бъде господар на имота, на добива и на стоката си, защото само така той се счита за човек и само тогава го зачитат всички“. („Браво!“ и ръкоплескания от Никола Петков и Недялко Атанасов)

Бочо Илиев (к): Много добре! (Към Никола Петков и Недялко Атанасов) Значи, проагитирате се. Такава е работата на вашето кооперативно стопанство. „Вие ми запишете там земята, а ме зачитате на дажба от общото, пиши ме, че съм станал роб“. — А Петър Божинов казва, че той бил за кооперативното стопанство!

Недялко Атанасов (ЗНП): Той е за доброволното коопериране, а не за лъжекооперацията.

Бочо Илиев (к): Слушайте какво казва Колю: „... Всички ще станем ратан на неколцина чиновници-господари — такива, като вас, лето ги командва партията, а това си е вече да имаме думата за нещо“. А Колю казва, че е бил за кооперативното стопанство!

А какво да кажем за тази крикатура, която имаше също в „Зеленото знаме“: с шмайзери, милиционери и други наши партийни закарвали един селянин. И Колю казва: „Карат го насил да подпише протокола да влезе в кооперацията“. Това приятели на кооперативните стопанства ли са?

Никола Петков (ЗНП): За свободните кооперативни стопанства сме.

Кажете нещо за вашата кооперация.

Бочо Илиев (к): А понеже искате да кажете нещо за кооперацията, ...

Кочо Бонев (ЗНП): (Възбужда нещо)

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни) Права Ви бележка! Ще приложим правилника.

Кочо Бонев (ЗНП): Имам право да кажа тук тази неправда.

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни) Вие по цял ден имате право да казвате, а не искате да слушате!

Георги Михайлов Добрев (к): Ние дисциплинирано слушаме, без да прекъсваме. Докато ще провокират тези господа там? Мерзавци! (Възбуждения от опозицията)

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни) Кочо Бонев! Права Ви бележка втори път. Какво викате всички в един глас! На какво прилича това!

Един от опозицията: Той (Сочи Бочо Илиев) си прави съчинението, а не говори за действителността!

Председателстващ Димитър Ганев: Вашите съчинения ние слушахме всички. Аз правя строга бележка. Няма да оставим Народното събрание да бъде провокирано и да не върши своята творческа работа. Ако вие сте решили да вървите по този път, да саботирате всяка творческа работа, председателството на Народното събрание ще приложи правилника, и то твърде строго.

Един от опозицията: Имаме ли право на реплика, г-н председателю?

Един от мнозинството: Това не е реплика!

Бочо Илиев (к): Г-да народни представители и народни представители! Те използват дори и представителите на чуждата международна преса, какъвто е случаят с Маркъм, който, дохождайки в Слатина, записа в нашата паметна книга дословно така: „Ако всички български стопани тръгнат по вашия път, скоро вашата страна ще достигне нашата Калифорния“. Същото Маркъм е написал и в кооперативното стопанство в с. Ръжево Конаре. Вие това всякога можете да го видите.

Един от опозицията: След 9 септември ли?

Бочо Илиев (к): След 9 септември. Но когато Маркъм се яви пред „Зеленото знаме“, той писа: „Аз видях с очите си как българин с шмайзер в ръка отнема нивите на друг българин и от свободен господар го превръща в безропотен роб“. Кога Маркъм е казал истината, че имаме да отговорят, значи, хората от „Зеленото знаме“. Ние обаче с подписа на Маркъм държим двете писания, които са меродавни, а другото смятаме, че е редактирано от редакцията на „Зеленото знаме“.

Недялко Атанасов (ЗНП): Защо го изпдихте от България?

Бочо Илиев (к): Но, г-да народни представители и народни представители! Не са само тези писания. От създаването на трудовите земеделски стопанства досега не е имало нито една добра дума, която тези господа (Сочи опозицията) да са казали за трудовите кооперативни стопанства. Ние признаваме, че в процеса на работата сме допуснали грешки. При 500 организирани трудови кооперативни стопанства, които сега работят, може в някои да са допуснати грешки. Ние грешките ги признаваме, критикуваме ги и ги изправяме — изправяме ги, запомнете. (Възбуждения от опозицията) Но тук, в Парламента, те не изпускат случай също така да реагират против трудовите кооперативни стопанства. Вече на много пъти г-н проф. Петко Стоянов, отричайки напълно сегашните масови трудови кооперативни стопанства, си е мечтал и блесувал за хубавото старо време, когато начело на Съюза на земеделските кооперации беше Андрей Ляпчев, начело на популярните банки беше Александър Цанков и когато работите се редяха по мед и масло, според професора, когато само в Тотлебен, Плевенско, и други два села имаше великолепни, според професора, кооперативни стопанства, ръстът на които при кооперативните стопанства вкупом не надминаваше цифриката на Багрянов или този, да речем, на г-н Христо Г. Попов.

Аз свършвам, за да не ви занимавам с техните писания. Но искам да спра вашето внимание само с няколко думи на самата интерпелация. Вие чухте интерпелацията, г-да народни представители. Какво доказва в своята интерпелация г-н Петър Божинов? Той твърди, че комунистите, макар и бавно, но сигурно отивали към етатизиране на земята, а ние с нашите дела доказваме, че зачитаме частната собственост повече от когото и да било и че ние чрез аграрната реформа и чрез другите наши мероприятия и в трудовите кооперативни стопанства даваме на ония, които нямат и не са имали досега, и те да имат частна собственост, г-н Петър Божинов. (Ръкоплескания от мнозинството) Комунистите с това били принудени, макар че били поставени на тясно, да признаят, че те са за частната собственост, да изпътят своята тактика „крачка назад“, за да вземат после „две крачки напред“. А какво правят господата от лясо? Те всякога теглят да вървят две крачки назад. И сега в Парламента те доказваха това с такива неспособни запитвания, като отнеха нашето ценно време тук, когато народът чака от нас да бъдат разрешени болните въпроси, за които и те уж чакали да бъдат разрешени. (Ръкоплескания от мнозинството. Възбуждения от опозицията)

Той в своето запитване казва дословно, че в тези села е извършено оземляване и че там партията оземлила едни, а не оземлила други. А сега, видимо притиснат или подсказано му от някои неговии приятели, казва: „Вярно е, че там не е извършено оземляване“. А какво е извършено? — Извършено е едно такова временно оземляване. Тук има юристи. Нека бай Петко Стоянов да каже, може ли да се извърши временно оземляване. Ако Петър не знае, да се поучи от другите. Няма временно оземляване, а има, поради това, че законът късно почна да се прилага, невъзможност да се приложи напълно. И затова законът остана да се прилага за следващата година. А за да не остане земята празна, тя се отдаде под наем за една година. И когато се отдава земя под наем, комисията не е длъжна да се съобрази с това, че на всички, без всякаква изключение, трябвало да се даде земя. Защо такава теза? Къде е казано това? И казва по-нататък, че недоголми има във всички села, включително и в неговото родно село Новачене. За с. Новачене той го смънка малко, не смее да го каже, защото ще се изложи, понеже там земя нито е давана под наем, нито е ставало оземляване. Какво недоволство може да има там? А той цитира, че в неговото село имало недоволство. От неговото село е недоволен само той, и той дойде тук да го каже. И той е недоволен не от друго, той е недоволен от отношенията, които имат хората към него там. А тия отношения се обуславят на малко по-дълга история, с която аз не искам да ви занимавам тук, за честта на Парламента.

Петър Божинов (ЗНП): Затова народът там ми даде 1.200 гласа.

Бочо Илиев (к): Г-н Петър Божинов! Да не занимавам Великото народно събрание с твоите дела, защото ние знаем колко време лежа в затвора и защо лежа в затвора. (Ръкоплескания от мнозинството).

Недялко Атанасов (ЗНП): И съдът го оправда.

Бочо Илиев (к): И както каза министърът на земеделието, само в с. Сапандиново, Никополско, е извършено оземляване. Но то какво оземляване? Оземляване на 43 стопани с кръго 287 декара земя. Естествено, че тие нямаха от този род ще извикат не три, а десет екземпляр. Тие имаха случаи, пащи приятели да извикват десет екземпляр на трудовите кооперативни стопанства. В моето село, в което кооперацията работи 6—7 години вече, всичките адвокати да Ловчишко, които познават там Георги Колев, нмериха навъншици да подпишат бяла книга. А те им скроили недоволства, че и там Бочо Илиев с шмайзер ги накара да влизат в кооперативното стопанство. И когато аз отидох там, хората плачат, извиняват се и се откъсват от подписа си, не знаейки защо подписват. Те ги излъгали, че съвсем за друго подписват. (Възбуждения от опозицията)

Г-н Петър Божинов, в своето запитване казва: съгласно чл. 36 от закона за аграрната реформа, земята ще се дава само на трудови кооперативни стопанства, а не на частните стопани. И той казва: има много случаи. Но аз и сега питам, нека каже само един случай. Аз ще го почакам да каже само един случай. Няма никакъв случай, г-н Петър Божинов, гдето да е приложен чл. 36. Нямаме такъв случай. А той говори, че има маса такива случаи. За каква логика, за каква истина говорите;

Петър Божинов (ЗНП): Земята се дава на онези, които членуват.

Председателстващ Димитър Ганев (Звъни) Завършете вече.

Бочо Илиев (к): Завършвам. Тук, каза, комунистите предпочитат кооперативното оземляване пред частните стопани. Пак цели да удари косвено нашата партия. Иначе те разправят: ние нямаме нилко против Работническата партия, а само против нейния Централен комитет! (Възбуждения от опозицията) Възста тук ясно блесна. Няма защо повече да ви доказваме. Ние твърдим, че досега от приложението на закона за аграрната реформа няма нито един случай — а и те не смеят да кажат друго, само той твърди на изуст, че има много случаи — в който да е приложен чл. 36. Чл. 36 сигурно ще бъде изменен, за да може действително чрез него да се извърши едно такова оземляване, от което да са доволни всички трудещи се селяни. А това, че не са доволни хората от категорията на Петър Божинов, аз нас няма никакво значение.

Той каза също; че в тия села, които той изреди, е дадена земя на хора, които нямат никакъв земеделски инвентар. В фашистко време, когато аз строих трудови кооперативни стопанства, на мене кметът ми състави седем акта за това, че съм давал вълна, мляко и храна на бедняци и на няколко турци, които никога — казва — в живота си не са имали свое. Как сега смее той да им дава? И Петър Божинов заставя същата теза: как смеете да давате земя на бедняк, който няма никакъв инвентар? Той трябва да си остане бедняк навек. Това е тяхната теза. (Ръкоплескания от мнозинството). Възбуждения от опозицията) Естествено е, щом той никога не е имал земя, няма да има и инвентар. Но сега народната власт му дава земя; тя ще му даде и кредит да си набави инвентар, за да стане и той собственик и да има и той земя и земеделско стопанство. (Ръкоплескания от мнозинството)

Той изреди много твърдения, между които и това, че в Ямбол общината обработвала 5.000 декара своя земя. Г-н министърът вероятно не знае, но кметът на Ямбол беше непосредствено тук и ми каза, че само 600 декара — който не вярва, да иде да провери — работят, а не 5.000 декара, както той твърди.

Стоян Сюлемезов (к): Аз съм от там. 600 декара са. Лъжци. Не ги е срам.

Бочо Илиев (к): Г-да народни представители и представителки! Аз искам да завърша пред вас със следната дописка, която имам от едно село.

Един от опозицията: И за с. Трънчовица кажи.

Бочо Илиев (к): И за с. Трънчовица ще кажа. При отдаването на земята там под наем — защото и там няма оземляване — била дадена земя на някой, на който не трябвало да се даде земя. Но ние казваме, когато се отдава земя под наем, не може по начало да се спазят всички закони изисквания, защото при отдаването земята под наем въобще няма такива изисквания. Но ние казваме също — а и той сам казва: комисията обещава, че при прилагането на законите за поземлената реформа ще коригира допуснатите грешки. И действително ги коригира.

Но ние слушайте, каква дописка имам аз, от която можете да се научите. Един мой инспектор казва, че ходил по ревизия на кооперативните стопанства — позволявам си да процитирам тази дописка, защото и Петър Божинов чете едно изложение. (Възбуждения от опозицията) Ще ви дам сметка в кулоарите на Народното събрание (Възбуждения от опозицията продължават) Вие послушайте, все нещо може да научите.

Петър Божинов (ЗНП): Кажете името на инспектора?

Бочо Илиев (к): Той е земеделец и се казва Тодор Плаканов. — (Чете) „Реакцията във всички и разновидности концентрирано атакува спасителната реформа за примитивното ни земеделско сто-

панство — кооперативното земеделие. Реформата се провежда „насила“ дори с „шмайзери“ (Възбуждения от опозицията). Те рисуват карикатура в „Зеленото знаме“, дават се инструкции от шабоните на опозицията за създаване на масови недоволства, инсценират се многобройни недоволни делегации и пр. На тия господа ние не бихме желали да привеждаме многобройни доказателства. Желателно е те да дойдат с нас и да присъствуват на едно от тържествата, които народът си устройва при пускане на първите бразди в кооперативната земя и ще се уверят в „насиланието“ и „недоволствата“, които измислят. Ето ви един от многобройните случаи. Тия дни в с. Винарско, Айтоско, стана истинско народно тържество. Още от ранна сутрин селото доби празничен вид. Никой не отиваше на работа. Всички, мъже, жени, и старци се събраха към центъра на селото. Където вече бумяха истински готивни за работа трактори. От съседните села започнаха да пристигат делегации с трактори, знамена и плакати“.

От опозицията: А-а-а!

Бочо Илиев (к): Те бяха възторжено посрещнати от насъбраното се множество с ура и акламации.

Петър Божинов (ЗНП): С какви знамена бяха дошли те, с кооперативни или с партийни?

Бочо Илиев (к): И с едините и с другите. — „Към 10 часа насъбраното се множество се отправи към полето. Каква величествена народна манифестация! Тя не се поддава на описание. Безсилни ще останат както техникът-фотограф, така и майсторът-художник. Никой не може да предаде възторга и блестящи в очите на това народно множество. Напред тръгнаха тракторите, обикчени с цветя и знамена, следвани от многобройния народ. На плакатите се четяха надписи: „Чрез машинизиране към благоденствие!“ „Чрез кооперативно земеделие към културен и стопански възход!“ „Синурите са извор на недоразумения и вражди“ и много други. (Възбуждения от опозицията)

Радост, довольство и гордост, готовност за работа и жертва за делото на кооперацията, за успеха на отечественофронтовската стопанска политика се чувствуваше по сияещите лица на всички. Забучаха тракторите и се наредиха един след друг. Откроиха се първите кооперативни бразди. Когато тракторите минаваха синурите, множеството избухна в неудържим възторг. Ура, ръкоплескания и прегръщания от умиление и радост бяха израз на това море от хора. (Ръкоплескания от мнозинството). Възбуждения от опозицията). Те чувствуваша — вие запомнете „те“, тия прости хора — „че нещо се смъква от тях, нещо се разкъсва и ги освобождава, а това са веригите на синурите, опръскани с кръв, ...

Никола Петков (ЗНП): Ето!

Бочо Илиев (к): ... извор на вражди, кавги и криволи, причина за много братоубийства и човекоубийства въобще. Повече това няма да се случи, затова народът тържествуваше“.

Отидете, г-да, присъствувайте на едно такова тържество, та като се върнете в София, пишете пак в своите вестници за „масови недоволства“, за „многобройни делегации“, за „шмайзери“ и други нелепости, които безсрамно измисляте.

„Ние обаче сме уверени, така пише дописникът, че ако присъствувате само на едно такова тържество, вие ще онемееете завинаги по този крупен въпрос за нашето земеделие. (Ръкоплескания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): И въпреки това не искат да се кооперират.

Бочо Илиев (к): Ето защо, г-да народни представители и представителки, нашата парламентарна група, групата на Работническата партия (комунисти) смята запитването на г-н Петър Божинов като неоснователно и грубо тенденциозно и одобрява отговора на г-н министъра на земеделието. (Ръкоплескания от мнозинството)

Недялко Атанасов (ЗНП): Г-н председателю! Ораторът говори 50 минути. Трябва да се внимава. Има правилник, по който се ръководи Народното събрание. Няма право да се оплаквате при това положение, че опозицията ви отнема времето.

Председателстващ Димитър Ганев: Има думата народният представител г-н Слави Пушкарков.

Слави Пушкарков (з): (От трибуната) Г-жи и г-д народни представители. Твърде много време ни отне едно запитване, което по своя характер е не само твърде тенденциозно, но което, погледнато от фактически страна, не почива абсолютно на никакви данни. Всичките изнесени в него факти не са никакви факти, а една измислица, много плитко скроена, за да може само да се намери повод да се прави запитване до министъра на земеделието, да могат да се правят разисквания в Народното събрание и да се отнема времето на народните представители.

Запитвачът Петър Трифонов, при развиване на своето запитване очерта главната линия на опозицията — да се атакува, има-няма защо, Отечественният фронт, като той бива отождастван с Работническата партия (комунисти). Развивайки запитването си, той искаше да убеди Народното събрание, че тенденцията при прилагането на закона за аграрната реформа е да се естатизира земята на българските земеделци, да не останат те повече собственици и свободни стопани, земята да стане, под една или друга форма, държавна земя. И той казва: „Няма значение, дали ще се създадат общински и държавни стопанства; земята се дава на общини, на държавни стопанства: на затвори дори и на концлагери с тенден-

ция, земята, под една или друга форма, да бъде овладяна от държавата.“ Като отминавам неговото поетическо описание на непосилния труд на затворниците над така етатизираната земя, аз ще се спра на фактическото положение при прилагането на закона за аграрната реформа.

В с. Батова махала, селото, което той визира в своето запитване, земите, по предварителна преценка, ще се разпределят така: на 59 души по 5 декара земя, на 23 души по 10 декара земя, на трима души по 15 декара земя и на един — 12 декара земя. Ако, г-жи и г-да народни представители, раздаването на отделни стопани парчета земя по 5-10-12-15 декара е етатизиране на българската земя, е нейното одържавяване, аз не зная, кое би било дребно земеделие, защото едно земеделие, при което може стопанинът да получи едно парче от 5 декара земя, далеч ще надмине всяка представа за дребно стопанство. Тук въпрос за етатизация не може да става, освен когато имаме преднамерено желание да обвиняваме, без да имаме основание за това.

Атаката следователно не се основава върху фактическото положение, а само върху едно преднамерено желание да бъде атакуван Отечественият фронт при прилагането на законите, създадени от отечественофронтското Народно събрание.

Той каза, че със своята декларация Комунистическата партия е направила една крачка назад, за да може след това да направи две крачки напред, т. е. прави крачка назад, за да раздаде на селяните по 5 декара земя, а след това ще направи две крачки напред, за да вземе тая земя от тия селяни, на които тя е дадена. Ако запитвачът беше умел човек, той щеше сигурно да атакува страниния за него болшеvizъм направо в сърцето, защото той не може да не знае, ако се е интересувал от развитието на земеделското стопанство в Съветския съюз, че там под ръководството на Сталин земята не се етатизира в пълния смисъл на думата, а се създадоха върху нея колхозни, кооперативни стопанства, като на кооператорите се дадох частни, лични стопанства. И ако той искаше да атакува омразния му болшеvizъм, можеше да го атакува направо там, защото там изглежда, че крачката не е една назад, а са много крачки назад. Но само изглежда така, защото за ония, които разбират от земеделско стопанство, е ясно, че това са няколко крачки напред към създаването на едно стопанство, при което производството да бъде засилено неимоверно много, каквато е и целта на всеки клон от народното стопанство.

Фактическото положение в България обаче е малко по-друго. Самият запитвач каза, че при неговите сметки на глава работен земеделец, на глава заангажиран стопанин в земеделското стопанство, се падат по 15 декара. Но, според мене, това е само на теория, защото, когато статистиката изчислява общото количество на работната земя и на заетите в работа върху нея земеделски стопани, не прави ония точни изчисления, които отговарят действително на фактите при българското земеделско стопанство. Ако погледнем, колко души са заангажирани, без да смятаме тяхната възраст, в земеделското стопанство на България и действителното количество годна за обработване земя, ще видим, че в България не се падат дори и по 15 декара земя на отделен земеделски стопанин, защото ако се падаха по 15 декара земя, би следвало, че, в крайна сметка, на всяко селско земеделско стопанство трябва да се паднат минимум по 60 декара земя, като се знае, че средно едно земеделско семейство се състои от 5 души. Това е обаче само теория. Ние нямаме достатъчно земя, за да я раздадем на земеделците в България, и у нас ние засега нямаме свободни земеделци на свободна земя, а имаме закрепостени гладни земеделци върху гладна като тях земя. И задачата на аграрната реформа, така както я охарактеризира нейният създател, великият Райко Даскалов, е: „Земята трябва да принадлежи на ония, който я работи; никой не трябва да има повече земя, отколкото сам със своята челяд може да обработи. Всеки трябва да има толкова земя, колкото е необходима, за да намерят в нея приложение работните ръце на семейството му и да се поддържат те от нея.“ Тази е голямата задача на закона за аграрната реформа.

Още при неговото възстановяване в миналото Народно събрание обаче, всички участници в комисията бяхме абсолютно убедени, че този закон ние няма да можем да дадем на българските земеделци достатъчно земя, в която да могат да приложат напълно труда на членовете на своите семейства; не бихме могли да дадем достатъчно земя на всички български земеделци, за да могат да се поддържат от нея.

Законът за аграрната реформа има значение само дотолкова, доколкото ще ликвидира с едрите частни стопанства в България и доколкото ще създаде условия за пълно оползотворяване на всичката работна земя в страната, която земя досега е принадлежала на различни фондове; има значение дотолкова, доколкото всичката годна за обработване земя в страната ще бъде раздалена на българските земеделски стопани, за да бъде обработена и с това да се увеличи доходът от българското земеделско стопанство. Но да върва някой, че с закона за аграрната реформа ние ще можем да дадем достатъчно земя на всички земеделски стопани, то значи, той да не познава фактическото положение в България.

По-нататък, с възстановяването на закона за аграрната реформа ние целяме в селата, където няма достатъчно земя за оземляването на всички земеделски стопани в такъв размер, че да могат върху нея да създадат един доходни трудови земеделски стопанства, земята да бъде обединена в трудови земеделски кооперативни стопанства и оземлените безземелни и малоземелни земеделски стопани да станат нейни собственици, като станат кооператори, за да може да се избягнат неудобствата на съвършено раздробеното земеделско стопанство.

С това се целеше да се върнем към старата славянска система на общо обработване чрез земеделски задруги на годната за обработване земя. И в предговора към третото издание на книгата „Борба за земя“ самият бивш министър на земеделието Асен Павлов пише: „При келтите и славяните до известна степен този раз-

вой се различава. Земята се е делила не между семействата, а между родовете, които при келтите се казвали кланове, а при славяните — задруги, с тази разлика, че при първите кланът разпределял земята между членовете си по равни части за доживотно ползване, а при вторите земята, средствата на производството и доходът са принадлежали на целия род, на задругата, т. е. принадлежала се е и се е стопанисвала задругно.“ Към това се цели да се върне и българското земеделско стопанство, защото няма друг път за стабилизиране на нашето земеделско стопанство и за увеличаване земеделското производство до такава степен, че да могат да бъдат задоволени нарастващите нужди на българските селяни-земеделци. Затова и в закона има и едно предпочитание при оземляването на кооператори и некооператори.

Път провеждане на закона за аграрната реформа нас трябва да ни ръководи нуждата от увеличаване земеделското производство; трябва да ни ръководи нуждата да намерим начини и средства да увеличим до максимум производството от определеното парче земя при влагането на определеното количество труд, а не да се ръководим от тясно-партийната сметка, да печелим лични приятели.

Недоволства от прилагането на закона ще има, първо, защото няма достатъчно земя за всички, които искат да имат земя и, второ, защото у нас всеки има амбицията да смята себе си за прав, а всички други за криви. И ето какво казва Райко Даскалов в своята книга „Борба за земя“: „Първото впечатление от законопроекта“ — става дума за законопроекта на д-р Райко Даскалов, създаден през режима на Александър Стамболийски — „беше по-скоро лошо, отколкото добро.“ Същото е и днес с закона, който вече две години е в сила. „Навред, където отидох в страната, чувах хиляди оплаквания от него. Ще минат обаче години, грешките на закона ще се поправят, практическите мъчнотии ще се преодолеят, законът ще се приложи в неговата цялост и тогава всички ще разберат, че това е една крупна реформа от най-благоприятно значение за социалното спокойствие и преуспяване на България и нейното бъдещо развитие. Всеки ще разбере тогава, че премахването на причините, които създават чокътостта и премахването на самото чокътост, даването земя, оземляването на безземелните и малоземелните, с една реч турянето земята в рамките на труда, а не в експлоатацията и социалното неравенство, създава несъкрушимите гранитни устои, на които е положена българската държава.“ Недоволство от прилагане на закона за аграрната реформа има, сега ще го има и за бъдеще ще го има, и дълги години, докато всички недоволници се убедят, че колелото на историята няма да се върне назад; че 9 юни няма да се повтори и че засегнатите от закона за аграрната реформа чифликчици няма да могат за втори път да си върнат земите така, както направиха това в миналото. (Ръкоплескания от мнозинството).

Но сега, за разлика от миналото, недоволствата не се проявяват долу по селата, а се проявява тук в Народно събрание. И тук, като слушах недоволствата от тая страна (Социално опозицията), че земята в Камчийското корито ще се запази цялата и съветите им да бъде раздробена на парчета по 5 декара, за да бъде обработвана по-добросъвестно, аз се чуля, с какъв кураж недоволниците се наричат приятели на Райко Даскалов, от една страна, и, от друга, защо не дадат той съвет, да бъде раздробена земята по на 5 декара парчета, сами на себе си, защо не раздават своите собствени чифлици на безимотните земеделски български стопани! (Ръкоплескания от мнозинството).

Пътят за българското земеделско стопанство е един: паралелно с развитието на земеделското стопанство, паралелно с прилагането на закона за аграрната реформа, паралелно с развитието на трудово земеделските кооперации да се развива и индустрията в България до такава степен, че да може да погълне труда на всички ръце, станали излишни в нашето дребно земеделско стопанство. Ако българската държава не тръгне по този път, недоволства от прилагане на закона за аграрната реформа ще има винаги, защото никое правителство не може да създаде земя, каквито и закони за нейното разпределяне да създава.

Сега да премина към конкретните факти от запитването, което е отправено от народния представител Петър Божинов Трифонов. Министърът на земеделието отговори конкретно на някои от данните, изнесени в това запитване. Но запитвачът най-много се базира на несправдите, извършени в с. Муселиево, където ТПС комисия, водима от политически и котерийни подбуди, е лишила около 60 стопани от оземляване, въпреки всичките им законни основания. И изброява една редица от имената. Според доклада на Михаил Макавеев, инспектор при поземлената дирекция, отказано е оземляването на 79 души, а не на 60 души. В това село оземляване няма проведено. Само при разглеждане на заявленията комисията е сметнала, че тия 79 души не подлежат на оземляване поради това, че са чиновници или имат земя над средния тип.

От изброените имена, Данаил Спасов Патанов има собствена земя 13 декара и 9 ара. Не подлежи на оземляване поради това, че е бълвар, с майсторско свидетелство, следователно занаятчия, каквито законът не предвижда да бъдат оземлявани.

Крум Митев Иванчев, с 10 декара и 4 ара, не подлежи на оземляване като плетач.

Илия Бързев Ганев не подлежи на оземляване, понеже не е представил удостоверение за наследството си от първата си жена, но е изпълнил разпоредбите на закона.

Любен Тодоров Симеонов не подлежи на оземляване, поради непредставяне удостоверение от с. Новачене.

Митю Христов Магов е отхвърлен от комисията, защото продад нивите си, за да си купи къща.

Петър Божинов (ЗНП): За него не става дума.

Слави Пушкар (З): Пантелей Димитров Патанов неоземлен, поради непредставяне удостоверение от с. Мечка.

Георги Бързев Ганев неоземлен като занаятчия. Той обаче е заявил, че няма майсторско свидетелство и следователно не може да бъде смятан за занаятчия.

Това са някои от изброените случаи и имена, на които е отказано от местната ТПС комисия да бъдат вписани в списъците на ония, които ще бъдат оземлени през идната година. Съгласно закона, лицата, които са неправилно определени като такива, които нямат право на земя, могат да се оплачат и тези оплаквания, щом се намерят за основателни, се възприемат и грешките, ако има такива, ще бъдат изправени. За повечето от лицата обаче се доказва, че това са занаятчийци, които не се занимават с земеделие и които следователно не подлежат на оземляване.

Като ги съпоставим с обвиненията против оземлените, които обвиненията запитвачът изнесе при развиване на своето запитване, и като допуснем, че тия обвинения не са толкова лъжливи, колкото защитата на изброените лица, ще дойдем до заключение, че запитвачът прави партизанска агитация с това запитване. Да защити пред Парламента незащитимата кауза на своите приятели, това не му струва нищо и отгоре на всичко не ползува никого, освен самия запитвач, с това, че той ще мине за защитник на ония, които са неправилно от отечественофронтската власт. Така разгледано, запитването се явява абсолютно неоснователно и напразно ние изгубихме толкова време да се занимаваме с него.

Вашето запитване, г-да, и вашата упорита и последователна борба не е за правилното прилагане на закона. Точно вие имате интерес от неговото правилно прилагане. Вашата борба е за създаване на смутове, оплаквания и недоволства от закона. Вие искате да няма аграрна реформа; вие искате да се запази земеделското стопанство в оная форма, която така красиво е описана от големия наш писател Йордан Йовков в „Вечери в Антимовския хан“ и „Ако можеше да говорят“, при която, докато чифликчията разгледва в града, овчарят умира, разкъсан от вълка, с който е влязал в борба с голи ръце, за да брани чуждите овце, които пасе за къшей хляб и легло в обор! Ние обаче ви заявяваме открито и твърдо, че ще създадем ново земеделско стопанство. Старото няма да се върне, защото на 9 септември ратаните станаха господари и днес те знаят да употребяват здравите си мишици не само срещу вълците, а и срещу чифликчиите. (Ръкоплескания от мнозинството)

Това трябва да се запомни особено от вас, г-да запитвачи, за да се предпазите от политическа конфузия и от погрешни партийни набеги, които могат да ви забедат на съвсем нежелани от вас места. Реформата на Александър Стамболийски и Райко Даскалов, които вие възстановихме, ще пребъде, за да стане българският земеделец наистина свободен и наистина щастлив. А такъв той желае да бъде и такъв той със своите собствени сили ще стане.

Вашата сметка при запитването за раздаване и нераздаването на земи прилича на сметката на оная машеха майка, която хитрувала и дала по една питка на заварените деца и помолила да дадат по половинка на нейното дете, защото, нали трябва да има равенство! На тях по половинка и нему по половинка! И то като събрало петте половинки, станали му две и половина! (Оживление) И вашата сметка при раздаване на земята е такава: дребните земи, фондоевите земи да разпокъсваме на парцели от по 5 декара, за да не може да ги обработва никой, да закрепостим селяните в тая бедна земя, да ги направим нейни робин, но не свободни граждани на България, но ваншите чифлици да не засегнем; защото едрото земеделие имало преимущества, защото вие имате опитност при обработката на земята, защото вие имате инвентар, защото вие имате не само плугове и волове, но имате и трактори и вършачки, каквито бедните земеделски стопани нямат.

Тази сметка на машехата майка на българските селяни обаче днес няма да мине, защото ние искаме да раздадем всекому по равно и то така, че раздаденото да бъде използвано напълно, да бъде оползотворено по такъв начин, че прилагането на аграрната реформа да не остане само едно книжно прилагане, да не раздадем само земя с нотариални актове, с записки, с бележки, а фактически ратаните да продължават да скитат от село на село и да търсят останали още по закона собственици на 200 и 300 декара земя, на които да продължават да бъдат ратани.

Ние желаем чрез прилагането на този закон и чрез всички други реформи, които Отечествоният фронт въведе и ще прокара, да създадем свободни земеделци на свободна земя, да създадем едно наистина трудово производително земеделско стопанство, такова, което да не позволи на никой чифликчия да намери където и да е ратан и за да принудим и вас да видите, как се работи земята и как се изкарват доходи от нея. (Ръкоплескания от мнозинството)

При това положение, г-жи и г-да народни представители, Земеделската парламентарна група счита запитването за абсолютно безосновно и смята, че Народното събрание трябва да мине на дневен ред, без да му обръща никакво внимание. (Ръкоплескания от мнозинството)

Един от опозицията: Тя се разбра, защо не те искат тебе в селата!

Председателстващ Димитър Ганев: Има думата народният представител Йордан Русев.

Йордан Русев (ЗНП): (От трибуната) Г-да народни представители! Най-напред ние считаме за нужно да изкажем нашето учудване от г-да ораторите, които говориха досега, затова че докато нашето запитване (ма точно определен смисъл, те използваха залата на Великото народно събрание за теоретизиране по един голям въпрос, какъвто е въпросът за аграрната реформа.

Ние имаме пълно основание да направим това запитване до министъра на земеделието, защото фактите, които се изнесоха, се знаят от мнозина от вас и от нас, те са действителни в нашите села. Може, че да не са обличени в законна форма, може, че да не са обличени в протоколните решения на изготвени е комисии, мога областните комисии или дирекциите при Министерството на земеде-

лието да не са ги облекли в някаква законна форма, но те са действителни и крейшици в българските села.

Ние изнасяме тия факти, с цел да се създаде една хармония между българското селско население и да бъде то зачитано от законите на собствената си държава. Когато е нужно да се иска от някого да изпълни задълженията си към държавата, никой не го разделя на опозиционер, на благоприятен или неблагоприятен, на надежден или неблагоприятен; но тогава, когато той е малоимотен и безимотен земеделец-стопанин, който предявява своите законни искания и претенции по закона за аграрната реформа, веднага оф комитетът или трудовата поземлена комисия му туря кръста и го праща да гони вятъра, за да не може да нахрани собственото си семейство така, както той разбира. Ето така стои въпросът и затова ние в тая светлина ще кажем няколко думи.

Преди всичко, г-да народни представители, ние трябва да кажем, че изборите за тия комисии при прилагането на закона за аграрната реформа минават при един ураджилък в селата. При тяхното излъчване и при тяхното съставяне няма никаква свобода, макар че в закона категорично е постановено, че народът от селата трябва да излъчи сам членовете на тия комисии. А аз мога да ви приведа случаи от селата Каменница, Рибен и Злокучени — Плевенско и случаи от редица други села, където народът с подавяващо болшинство избира своите представители в тия комисии, но властта в селата и оф комитетът не ги одобряват, защото са опозиционери. Това е истината. (Ръкоплескания от опозицията)

Оф комитетите изпълняват една функция, която нямат по закона: вмесват се в целокупния наш обществен, културен, стопански и икономически живот. И това дава своя отпечатък върху прилагането на закона за аграрната реформа, което не става както тук обещаваше министърът на земеделието, а става, както ставаше преди 27 октомври, когато оземляванията и раздаването на нивите под наем ставаше с оглед на това, колко гласа трябва да се получат за някоя оф партия или с оглед на това, колко членове трябва да се запишат в някоя оф партия! Който няма такава индουλгенция, той не може да получи оземляване! Ето така стоят фактическите данни, така стои фактическата истина! И кой сега иска да покрива с пепелта на романтиката и с пепелта на схоластиката тази истина? Това е бившият земеделец Слави Пушкарков, който плаче тук за ратаните, когато сам той е ратан на чужда кауза, на чужда политика. (Ръкоплескания от опозицията) Напуснал земеделската идеология, той иде тук да фалшифицира една истина!

(В залата влиза министър-председателят Георги Димитров. Народните представители от мнозинството, министрите и членовете на бюрото стават прави и ръкоплескат)

В днешното заседание на Народното събрание, г-да народните представители, които говориха досега, говориха по час и половина по един много прост и ясен въпрос, който ние бяхме поставили на г-н министъра на земеделието и по който нямаше нужда да се говори толкова дълго, щом като тук постоянно се плаче за творческа работа на Парламента. Ние искаме от министъра на земеделието да излезе пред българското общество и пред българското село и категорично да заяви, че законът ще бъде прилаган спрямо всички нуждаещи се, малоимотни и безимотни български селяни, без оглед на тяхната политическа принадлежност. Вместо това да стане, ние бяхме свидетели, че днешното заседание на Народното събрание се превърна действително в една говорилня за несъществуващи работи, по които ние нито сме отправили въпросното питане, нито предметът на настоящите разисквания е разглеждането на аграрния въпрос, който е един голям въпрос.

В тия разисквания се подхвърли и обвинението, че Земеделският съюз и ние, неговите достойни представители, избрани по волята на сдружените земеделци, българските селяни (Ръкоплескания от опозицията). Възраженията от мнозинството, сме били против аграрната реформа, против закона за трудовата поземлена собственост и против оземляването на безимотните и малоимотните селяни!

Г-да народни представители! Аз искам да ви напомня един факт. В 1921 г., когато в същото това Народно събрание правителството на Земеделския съюз постави на разглеждане закона за трудовата поземлена собственост, представителят на Работническата партия Тодор Сараилев отрече тогавашния закон и го обяви за реакционен. Чудно е сега, как същата парламентарна група измени само името на закона, а постановленията му остави и как законът стана демократичен, прогресивен и народен, а тогава беше реакционен! (Ръкоплескания от опозицията)

Ето какви чудни дела могат да стават под това божие небе! Как се измениха работите тъй, че ние, които на 1921 г. бяхме в защита на безимотните и малоимотните селяни, които искаме да ги оземлим, да ги направим свободни и господари на своя труд и имот, днес сме обвинени в реакционерство, когато в същност ние сме тия, които издигахме с чест и достойнство принципа на социализацията и на етатизацията, въз основа на принципите и на разбиранята на бащата на комунизма Енгелс!

От мнозинството: Е-е-е! (Смях)

Йордан Русев (ЗНП): Вие се смеете, но никой от вас не знае Енгелса, макар че се наричате комунисти. (Възражения и смях сред мнозинството) Ние ви казваме, че ние, сдружените земеделци, както тогава, така и днес, не отстъпваме от позициите на Земеделския съюз, легнали в неговата програма за истинско добродушно, изродовластническо, кооперативно обработване на земята. (Ръкоплескания от опозицията) Това е нашето разбиране.

Но моят стар приятел и другар, Бочо Илиев, се опита тук да направи една диверсия, че ние земеделците сме саботирали трудовото кооперативно обработване на земята. Аз заявявам от името на нашата парламентарна група, че ние няма да разглеждаме в този момент този въпрос. По бюджета на Министерството на земеделието или при общите дебати по бюджета на държавата нашият предста-

вители обстойно ще разгледа този въпрос и ще тури пръста в раната, защото точно тук е именно големият въпрос за разликата в политически, икономически и стопанските схващания между Земеделияния съюз и Работническата партия. И интересно е, че аз мога с основание да кажа, както тогава Тодор Сараилев каза, че законът на правителството на Александър Стамболийски е реакционен и дребно-буржоазен, че днес Работническата партия е една дребно-буржоазна партия, защото се отказва от етатизацията и защото става дребно-собственическа. (Ръкоплескания от опозицията. Смях сред мнозинството)

Васил Мавриков (к): Ставащ жалък и смешен.

Йордан Русев (ЗНП): Не съм жалък и смешен.

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни)

Йордан Русев (ЗНП): Ето истината по този въпрос. Вие може да се смеете, но вие се смеете на себе си!

Министър-председател Георги Димитров: Комунистите имат едно преимущество пред вас и пред всички други, че се учат в живота, а вие всички оставате вътрени. (Ръкоплескания от мнозинството. Възражения от опозицията)

Председателстващ Димитър Ганев: (Звъни)

Йордан Русев (ЗНП): Аз съм много доволен от декларацията на министър-председателя, че той сега се учи от живота, а Александър Стамболийски се учеше от 1901 г. (Ръкоплескания от опозицията)

Министър-председател Георги Димитров: Ако беше жив Стамболийски, щеше да заплюе всички ви тук. (Ръкоплескания от мнозинството)

Кочо Бонев (ЗНП): Стамболийски не избяга, а остана в страната.

Йордан Русев (ЗНП): Г-да народни представители! Аз исках също така да отхвърля едно несъстоятелно обвинение на Бочо Илиев, който каза, че чл. 36 няма никъде приложение. Аз му посочвам да отиде в с. Рибен, да отиде в с. Згалево, или Пелишат и редица други села в Плевенска околия и да види, че всичките фондови земи са дадени само на кооператори и не е оземлен нито един земеделец стопанин.

Бочо Илиев (к): (Казва нещо)

Йордан Русев (ЗНП): Ти ще си отчетеш грешката. В това съм сигурен. — Второ, още едно несъстоятелно твърдение на Бочо Илиев е, че нямало в този момент селяни, членове на кооперации, които да желаят да се откажат, да напуснат трудовете земеделски кооперативни стопанства. Това е една негова лъжа. Нека отиде в с. Пелишат и да попита Иван Тонев, Иван Цветков Мирчев, не са ли канени в „държавната сигурност“, защото са подали заявление пред управителния съвет на кооперацията с искане да напуснат кооперацията.

Бочо Илиев (к): Лъжа е.

Йордан Русев (ЗНП): Да, лъжа е, разбира се! — Той ще намери най-малко 70 души кооператори от същото село, които след като взораха поляната и взеха най-хубавите земи в селото, сега искат да издъбват и да зарформирват кооперацията, за да им остане най-хубавата земя. Също така в с. Батак, Павликеево, ще види, че директорът на трудовата кооперация е получил 34 заявления, повече от които са подадени от комунисти, които също желаят да напуснат кооперацията. Нека да отиде в с. Згалево, от където е оня народен представител (Сочи един народен представител от мнозинството), който се обажда; нека да отиде в с. Върбица, Плевенско, нека отиде в с. Бохот, Плевенско, нека отиде в с. Злоучене, Плевенско. Аз днес имам доблест да заявя: ако днешната власт съобщи, че оня стопанин, който е член на трудова кооперация и желае да я напусне и няма да бъде преследван, може да стори това, всички ще напуснат — ще останат само другарите от Работническата партия по заповед, която те са получили от тяхното ръководство в София. Това е истината. (Възражения от мнозинството) Но ние, сдружените земеделци, не можем да се чувстваме поласкани, ако пропадне едно голямо дело на Александър Стамболийски, което му отне голяма част от живота. Защото трябва да кажем, че борбата на Земеделияния съюз с едрия капитал и с чифликчиите до 9 юни беше причината за неговото сваляне по най-насилствен начин. Там се крият основните мотиви и съображения за 9-юния преврат.

Г-да народни представители, всеки истински сдружен земеделец, който обича българското село, ще продължи да работи с всички сили, средства и знания за прокарването и за създаването...

Христо Юруков (р): Да каже кой му е кръстник в 1938 г.

Йордан Русев (ЗНП): Ще кажа. Само че ти ще изложиш много тежко централния комитет на своята собствена партия. Аз съм женен в 1935 г., а в 1938 г. вие ме избрахте за народен представител. Следователно три години вашата партия можеше да прецени моята дейност. Ти си толкова комунист, колкото и ония, които отидоха...

Ти си радикал, известно е, защото ти си превратджия и деструиращ. (Ръкоплескания от опозицията)

Христо Юруков (р): От земеделци и комунисти, ти единствен беше останал в Камарата.

Йордан Русев (ЗНП): Обърни се към Бочо Илиев; щом си радикал, той ще те информира. Аз нямам желание да се занимавам с тебе.

Христо Юруков (р): Ти какъв си на Александър Стамболийски? Не те ли е срам?

Йордан Русев (ЗНП): Г-да народни представители! Никаква роля никога не играят роднинските връзки между Х и У с оглед на неговите политически убеждения.

От мнозинството: А-а-а!

Йордан Русев (ЗНП): Може да ахкате, защото така Ви се иска.

Христо Юруков (р): Роднинските връзки играят роля.

Йордан Русев (ЗНП): Вие от коя организация сте?

Христо Юруков (р): От Радикалната партия.

Йордан Русев (ЗНП): Нямам желание да се занимавам с тебе.

Христо Юруков (р): Кажете, кой ти е кръстник?

Владимир Арнаудов (р): Ти си едно кречетало и нищо повече.

Йордан Русев (ЗНП): Аз съм народен представител. (Към Христо Юруков) Кажете, къде си се избирал и с кой цвят на Радикалната партия?

Христо Юруков (р): Избрали са ме отечественофронтови, а тебе са те избирали истински реакционери. (Ръкоплескания от мнозинството)

Йордан Русев (ЗНП): Добре, правилно. Бог да ти е на помощ! Г-да народни представители! Поставяйки въпроса точно така, както е в запитването на нашия другар народен представител, ние смятаме, че декларацията на министъра на земеделието не е достатъчна. Имаме основание да говорим това, защото избраните ТПС комисии за прилагането на закона, поради вмешателство на други външни фактори, няма да осъществят неговата декларация. И затова от името на Българския земеделски народен съюз предлагам следния дневен ред: (Чете) „Великото народно събрание, след като изслуша интерпелацията на народния представител Петър Божинов относно приложението на закона за ТПС, отговора на г-н министъра на земеделието и държавните имоти и станалите разисквания, реши: не одобрява начина на приложението на закона и отговора на министъра на земеделието. (Ръкоплескания от опозицията) Ние заявяваме, че ще продължим своята борба както в Парламента, така и в ред на народа за прилагането на закона и за създаването на истинско кооперативно селско народно земеделско стопанство. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ Димитър Ганев: Има предложение, направено от народния представител Петър Янчев (Чете) „Народното събрание, след като изслуша запитването, отговора на министъра и станалите по случая разисквания, минава на дневен ред.“

Моля г-да народните представители, които са съгласни с направеното предложение от народния представител Петър Янчев, да гласуват. Мнозинство, Събранието приема.

Петко Стоянов (нез): Г-н председателю! Този дневен ред може да се постави на гласуване, след като министърът заяви, кой дневен ред приема — той има приоритет. Г-н министърът не е заявил, че приема този дневен ред.

От мнозинството: Е-й!

Председателстващ Димитър Ганев: Чл. 75 от правилника казва: „Предложение за минаване чисто и просто на дневен ред, ако се поиска от някого, се гласува на първо място“, без да се казва в правилника, че това предложение трябва непременно да бъде одобрено или не от министъра.

Министър-председател Георги Димитров: Съответният министър предоставя на Народното събрание един или друг дневен ред.

Петко Стоянов (нез): Ние ще искаме да се гласува и нашият дневен ред. Турете и нашия дневен ред на гласуване.

Председателстващ Димитър Ганев: Влигам заседанието за утре, 22 януари, със следния дневен ред:

Първо четене на законопроектите:

1. За изменение и допълнение на закона за имуществата, собствеността и сервитутите.
2. За изменение на алинея втора на чл. 5 от закона за наименованията с народностно и обществено значение.
3. За Българската академия на науките.
4. За увеличение размера на някои глоби и такси по наредбата-закон за народната милиция.
5. За увеличение размера на някои такси и глоби.
6. За отменяване задълженията на Министерството на войната към Министерството на земеделието и държавните имоти, произлизащи от тарифни данъци на корен. фондови връхнини и др., за получен дървен материал през 1945 г.

7. За изменение и допълнение на закона за приложението на общия градоустройствен план на Столичната голяма община (Голяма София).

8. За сключване заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 1.947.200.000 лв. за нуждите на Главната дирекция на железниците и пристанищата.

9. Одобрение решенията на прошетарната комисия, взети в заседанието и на 12 декември 1946 г., протокол № 1.
Има думата г-н министър-председателят.

Министър-председател Георги Димитров: Г-да народни представители! Прави впечатление, че Народното събрание работи много малко, неефективно, неоперативно, а маса въпроси стоят неразрешени.

Аз предлагам, бюрото на Народното събрание да вземе необходимите мерки, щото Великото народно събрание да заседава съ-

гласно правилника толкова часове, толкова време, колкото е предвидено. Например, днес се събира в 16 часа и в 18-часа се закрива. Защо? Непонятно.

Съгласно чл. 36 от правилника, Народното събрание трябва да заседава до 21 часа и даже желателно е да се прибави още малко към работното време на Великото народно събрание. (Ръкоплескания от мнозинството и възгласи „Вярно!“)

Председателстващ Димитър Ганев: Председателството взема акт от думите на г-н министър-председателя и ще направи възможното, работата на Великото народно събрание от сега нататък да бъде по-ефективна.

Моля, които приемат предложения дневен ред, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 18 ч. 40 м.)

Подпредседател: ДИМИТЪР ГАНЕВ

Секретари: { ИЛИЯ РАДКОВ
ЕФРЕМ МИТЕВ

Началник на Стенографското отделение: ТОДОР АНГЕЛИЕВ